

biblioteka Jagiellońska
Kraków

Opłata pocztowa uiszczona gotówką.

ROK XVII

NUMER 9

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

KRAKÓW, DNIA 30 LISTOPADA 1938

T R E Ś C

Por.	Str
83. Postanowienie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie regulaminu klasyfikowania i promowania uczniów publicznych szkół powszechnych	314
84. Wykaz szkół uprawnionych do korzystania z ulg kolejowych w roku szkolnym 1938/39	316
85. Konkursy	327
86. Komunikaty	328
87. DZIAŁ NIEURZĘDOWY:	
Chrońmy dzieci przed ślepotą (Dr M. Wilczek)	330
Szkoła wobec nowego regulaminu licealnych egzaminów dojrzałości (Dr S. Szeligiewicz)	333
Harcerstwo w liceach pedagogicznych (Dr W. Szczygieł)	335
Kształcenie systematyczne w pracy oświatowej pozaszkolnej (Dr M. Siemiński)	338
350-letni jubileusz I liceum i gimnazjum państwowego im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie	341
Kronika.	344
Komunikaty	345

83.

POSTANOWIENIE**Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego**

z dnia 31 maja 1938 r. (Nr II P-4291/38)

**w sprawie regulaminu klasyfikowania i promo-
wania uczniów publicznych szkół powszechnych.**

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 304) oraz art. 2, 59 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38 poz. 389) zarządzam co następuje:

§ 1. Ustalam regulamin klasyfikowania i promowania uczniów publicznych szkół powszechnych, ogłoszony jako załącznik do postanowienia niniejszego.

§ 2. Postanowienie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

W. Świętosławski

Załącznik do postanowienia Min.
W. R. i O. P. z dnia 31 maja 1938 r.
(Nr II P-4291/38).

R E G U L A M I N**klasyfikowania i promowania uczniów publicz-
nych szkół powszechnych.****Postanowienia ogólne.**

§ 1. Celem klasyfikowania (ocenia) uczniów szkół powszechnych jest twierdzenie, czy i w jakim stopniu poszczególni uczniowie osiągają odpowiednie wyniki nauczania i wychowania.

Celem promowania jest stwierdzenie, że uczeń jest przygotowany do nauki w klasie następnej, a jeżeli jest uczniem klasy ostatniej, że pomyślnie ukończy ustalony dla danej szkoły kurs nauki.

§ 2. Klasyfikowanie i promowanie powinno być oparte na systematycznym badaniu postępów i wyników pracy ucznia oraz jego sprawowaniu, nie zaś na luźnych i nielicznych spostrzeżeniach. Możliwie dokładne poznanie każdego ucznia w myśl § 81 statutu publicznych szkół powszechnych jest koniecznym podłożem obiektywnej oceny wyników jego pracy.

§ 3. Ocenianie uczniów w ciągu roku szkolnego i ich promowanie powinno być tak dokonywane, by nie pacyło właściwego stosunku dziecka do szkoły, jej pracy nauczającej i wychowującej.

W związku z tym należy unikać wszystkiego, co by wytwarzało przeświadczenie u dzieci i ich rodziców, że głównym celem pracy szkolnej jest uzyskanie odpowiedniej oceny.

Postanowienia szczegółowe.**I. Klasyfikowanie.**

§ 4. Klasyfikowanie uczniów odbywa się w ostatnich dwóch tygodniach każdego okresu szkolnego. Przy ustalaniu ocen okresowych i rocznych należy zawsze brać pod uwagę wyniki pracy ucznia od początku roku szkolnego.

§ 5. Dla wyrażenia oceny sprawowania oraz wyników nauki ustala się czterostopniową skalę ocen: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.

§ 6. Przy końcu okresu szkolnego każdy nauczyciel w każdej klasie — z wyjątkiem klasy I — ustala oceny wyników osiągniętych przez poszczególnych uczniów w zakresie wszystkich przedmiotów, których uczy, przyjmując jako podstawę wymagania programu.

§ 7. Ze szczególną uwagą i ostrożnością należy postępować przy ustalaniu oceny wyników nauki w tych przypadkach, w których wyniki niedostateczne powodowałyby pozostawienie uczniów w tej samej klasie.

Przy ustalaniu ocen ze śpiewu i ćwiczeń cielesnych należy brać pod uwagę przede wszystkim usiłowania ucznia do zdobycia usprawnień odpowiadających jego możliwościom, a więc pilność ucznia i widoczny w pracy postęp.

§ 8. Oceny z poszczególnych przedmiotów wpisuje do książki ocen nauczyciel danego przedmiotu, podając krótkie uzasadnienie przy każdej półrocznej i rocznej ocenie niedostatecznej.

§ 9. Gdy z powodu dłuższej trwającej nieobecności ucznia w klasie lub z innych ważnych przyczyn brak jest podstawy do wydania oceny, uczeń może być w ciągu roku szkolnego nieklasyfikowany z jednego, kilku lub wszystkich przedmiotów. Przyczynę nieklasyfikowania nauczyciel wpisuje do książki ocen.

Uczniowi nieklasyfikowanemu należy umożliwić uzupełnienie materiału przerobionego podczas jego nieobecności w szkole, wyznaczając na to odpowiednią ilość czasu.

Dla zbadania wyników pracy ucznia nie mo-

że być stosowany jakikolwiek egzamin poza przypadkiem, przewidzianym w § 20 niniejszego regulaminu.

§ 10. Z końcem pierwszego półrocza oraz z końcem każdego następnego okresu nauczyciel ustala dla każdego z uczniów klasy I opinię swoją, dotyczącą sprawowania oraz postępów ucznia w nauce i wpisuje ją do księgi ocen. Uczniowie klasy I-ej nie otrzymują ocen okresowych i rocznych z poszczególnych przedmiotów.

§ 11. Ustalone przez nauczycieli oceny uczniów oraz opinie o uczniach klasy I nie mogą być zmieniane przez kierownika szkoły, ani przegłosowywane na posiedzeniach Rady Pedagogicznej.

Jednak w wyjątkowych przypadkach, gdy istnieje uzasadnione przeświadczenie, że nauczyciel niewłaściwie ocenił wyniki pracy ucznia, a ocena ta uniemożliwiłaby promowanie go, kierownik szkoły może zarządzić dokonanie ponownej oceny. W ponownym ocenianiu wyników pracy ucznia, które powinno się odbyć w warunkach najbardziej normalnych, biorą udział zasadniczo dwie osoby spośród grona nauczycielskiego, przy czym jedną z nich jest zawsze nauczyciel, który wydał ocenę. W razie różnicy zdań decyduje kierownik

§ 12. Oprócz ocen z poszczególnych przedmiotów należy również ustalać okresowe oceny ze sprawowania.

Oceny te ustala na posiedzeniu okresowym na wniosek opiekuna klasowego Rada Pedagogiczna (ewentualnie w składzie niepełnym), o ile zaś w danej klasie uczy tylko jeden nauczyciel, ustala on tę ocenę razem z kierownikiem szkoły, lub — o ile jest nauczycielem kierującym — sam.

Ocenę ze sprawowania wpisuje do księgi ocen opiekun klasowy.

§ 13. W ciągu każdego okresu szkolnego należy organizować przynajmniej jedną konferencję rodzicielską celem poinformowania rodziców lub opieki domowej o wynikach pracy szkolnej ich dzieci. Ponadto należy rodziców zawiadomić o ujemnych ocenach za okres II.

Wybór terminu, przeznaczonego na porozumienie się z rodzicami, powinien być dokonywany przy uwzględnieniu zajęć rodziców i warunków miejscowych.

II. Promowanie.

§ 14. Promowanie uczniów na podstawie klasyfikacji rocznej dokonywa na ostatnim

posiedzeniu okresowym Rada Pedagogiczna, a gdzie jej nie ma, opiekun klasowy z kierownikiem względnie nauczyciel kierujący.

§ 15. Decyzja o promowaniu uczniów powinna być oparta na ugruntowanym przeświadczeniu o stopniu ogólnego rozwoju i zasobie wiadomości oraz sprawności uczniów.

§ 16. Wszyscy uczniowie klasy I przechodzą w zasadzie do klasy II, pozostawianie zatem ucznia w klasie I na drugi rok może nastąpić jedynie wtedy, gdy uczeń w żaden sposób nie mógłby sprostać wymaganiom programu klasy drugiej.

§ 17. Promocje do klasy III i następnych oraz stwierdzenie ukończenia szkoły otrzymuje zasadniczo uczeń, który ma oceny co najmniej dostateczne ze wszystkich obowiązkowych przedmiotów, objętych ustalonym na daną klasę programem nauczania.

Brak oceny rocznej z religii, spowodowany niemożnością zorganizowania nauki religii danego wyznania oraz brak oceny z ćwiczeń cielesnych, spowodowany uzasadnionym od nich zwolnieniem, nie może być przeszkodą w promowaniu ucznia.

§ 18. Wyjątkowo na skutek specjalnej, należyte uzasadnionej i wpisanej do księgi ocen uchwały Rady Pedagogicznej, bądź gdzie jej nie ma, decyzji opiekuna klasowego i kierownika względnie nauczyciela kierującego, może być promowany lub otrzymać świadectwo ukończenia szkoły uczeń mający jedną ocenę niedostateczną, o ile ocena niedostateczna nie jest wynikiem rozmyślnego i specjalnego lekceważenia przedmiotu, uczeń zaś nie wykazuje rażących braków w tym przedmiocie, a rozwój jego umysłowy i przygotowanie ogólne pozwalają przypuszczać, że brak ten nie odbije się ujemnie na całości jego wykształcenia ogólnego. Trzeba jednak baczyć, by promowanie z jedną oceną niedostateczną nie stało się regułą, lecz było środkiem, pozwalającym na indywidualne traktowanie uczniów.

§ 19. Uczniowie klas 2 lub 3 letnich w szkołach I lub II stopnia przechodzą w obrębie tych klas wszyscy bez wyjątku z pierwszego na drugi, względnie z drugiego na trzeci rok nauki po przeprowadzeniu jednak normalnej klasyfikacji rocznej, stwierdzającej pomyślny lub niepomyślny wynik nauki; przy ustalaniu wyniku obowiązują, jak i przy promowaniu, warunki podane w §§ 17 i 18.

Promowanie w dwuletniej klasie III szkoły I-go stopnia odbywa się na podstawie rocznej

klasyfikacji w drugim roku nauczania; w przypadkach wątpliwych należy brać pod uwagę wyniki pracy w roku poprzednim. Zasada ta obowiązuje również przy przyznawaniu świadectw ukończenia szkoły stopnia I i II.

§ 20. W przypadkach dłuższej trwającej, przynajmniej dwumiesięcznej nieobecności ucznia w klasie pod koniec roku szkolnego, spowodowanej chorobą lub wyjątkowymi warunkami rodzinnymi, uczeń może być poddany egzaminowi sprawdzającemu w celu ustalenia ostatecznych ocen rocznych z poszczególnych przedmiotów. Przy egzaminie sprawdzającym należy przede wszystkim brać pod uwagę ogólny rozwój umysłowy ucznia, dający zasadniczo podstawę do ewentualnego promowania go do klasy następnej względnie wydania mu świadectwa ukończenia szkoły.

Jakiegokolwiek inne egzaminy z tytułu promowania uczniów są niedopuszczalne.

§ 21. Nieklasyfikowanym w końcu roku szkolnego może być uczeń, który co najmniej przez przeciąg dwóch miesięcy w końcu roku szkolnego nieprzerwanie był nieobecny w szkole, o ile zgodnie z § 20 nie był poddany egzaminowi sprawdzającemu.

Fakt nieklasyfikowania ucznia należy odnotować w księdze ocen, podając odpowiednie uzasadnienie.

Nieklasyfikowanie ucznia pociąga za sobą pozostawienie go w tej samej klasie na następny rok szkolny.

§ 22. Po zakończeniu pierwszego półroczia szkolnego oraz po zakończeniu roku szkolnego otrzymują uczniowie, z wyjątkiem uczniów klasy I, świadectwa szkolne.

§ 23. Uczniowie klasy I otrzymują w końcu roku szkolnego zaświadczenia stwierdzające, czy przechodzą do klasy II, czy też pozostają w klasie I na rok drugi.

84.

Nr O. 33935/38. Kraków, dn. 25. XI. 1938 r.

Do

Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcji państwowych oraz prywatnych (z prawami szkół państwowych) szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych, zakładów kształcenia nauczycieli oraz publicznych szkół zawodowych dokształcających w Okręgu
w sprawie

wyказu szkół uprawnionych do korzystania z ulg kolejowych w r. szk. 1938/39.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21. XI. br. Nr. I. Praw-2540/100/38, podaje do wiadomości ogłoszony w Dzienniku Taryf i Zarządzeń Kolejowych Ministerstwa Komunikacji z dnia 14. XI. br. Nr. 53 nowy wykaz szkół i zakładów naukowych, których wychowañcom (nicom) przysługują ulgi taryfowe w roku szkolnym 1938/39.

Wykaz zawiera zakłady naukowe państwowe i te prywatne, którym przyznano prawa szkół państwowych, lub które postawione zostały na równi z zakładami państwowymi, z wskazaniem ich w porządku alfabetycznym według województw i miejscowości, w których się znajdują oraz podziałem na następujące grupy:

G r u p a A.

1. Szkoły artystyczne,
2. Szkoły średnie ogólnokształcące,
3. Szkoły zawodowe typu zasadniczego i przysposobienia zawodowego,
4. Zakłady kształcenia nauczycieli i wychowawczyń przedszkoli,
5. Szkoły specjalne dla upośledzonych,
6. Szkoły powszechne i wydziałowe oraz publiczne placówki oświaty pozaszkolnej.

G r u p a B.

Szkoły dokształcające zawodowe.

G r u p a C.

1. Zakwalifikowane kursy artystyczne, kursy zawodowe i dokształcające
 - a) Artystyczne,
 - b) Zawodowe
2. Instytucje oświaty pozaszkolnej.

Wychowañcy (wychowanice) zakładów naukowych, wymienionych w wykazie w grupie A i B, mają prawo do korzystania z ulg na przejazdy jednorazowe i codzienne, przewidzianych w §§ 61 i 62 TO. II.

Wychowañcy (wychowanice) zakładów naukowych, wymienionych w wykazie w grupie C, mają prawo do korzystania z ulg jedynie przy przejazdach codziennych na naukę za biletami czasokresowymi (§ 61 TO. II), oraz przy przejazdach na wycieczki szkolne i kolonie (§ 62 TO. II).

Ulgę stosuje się na podstawie legitymacyj szkolnych według wzoru ustalonego osobno dla każdej grupy (wzory nr 1-a), 1-b), 1-c) TO. II), wydawanych przez dyrekcje szkół za podpisem dyrektorów, kierowników lub ich zastępców i opatrzone oprócz suchej pieczęci Ministerstwa WR. i OP. pieczęcią urzędową odnośnego zakładu naukowego tudzież z zachowaniem innych postanowień § 61 TO. II.

Legitymacje szkolne uczniów liceów i gimnazjów państwowych zaopatrzone są jednakową pieczęcią danej szkoły, natomiast legitymacje uczniów gimnazjów prywatnych są zaopatrzone pieczęcią gimnazjum, a uczniów liceów prywatnych pieczęcią liceum.

Szkoły powszechne i wydziałowe tudzież kursy i szkoły wieczorowe dla dorosłych i młodocianych, prowadzone jako instytucje oświaty pozaszkolnej, podległe inspektorom szkolnym, nie zostały wyszczególnione w wykazie, natomiast podane zostały w grupie A pod punktem 6 „Inspektoraty szkolne”, którym szkoły i instytucje te są podległe.

Uczniowie szkół powszechnych korzystają z ulg przy przejazdach jednorazowych oraz przy przejazdach codziennych na naukę na podstawie legitymacji szkolnej ustalonego wzoru, wydanej przez kierownictwo danej szkoły powszechnej. Przy wycieczkach zbiorowych uczniów szkół powszechnych, zgłoszenie wycieczki szkolnej, wystawione przez daną szkołę powszechną, powinno być potwierdzone pieczęcią urzędową właściwego inspektora szkolnego.

Szkoły wydziałowe, podległe inspektorom szkolnym, w zakresie ulg kolejowych są traktowane na równi ze szkołami powszechnymi.

Uczestnicy w wieku do lat 30 kursów i szkół wieczorowych i młodocianych, które nie są wyszczególnione w wykazie, a prowadzone są jako instytucje oświaty pozaszkolnej, podległe inspektorom szkolnym, mogą korzystać jedynie z ulgi kolejowej, przewidzianej dla zbiorowych wycieczek szkolnych. Ulgę stosuje się za każdorazowym zezwoleniem DOKP. udzielanym na podstawie podania inspektora szkolnego, za jego podpisem i pieczęcią urzędową.

Równocześnie odwołuje się poprzedni wykaz szkół, podany w nr 45 Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych z dnia 26 października 1937 r. ogłoszonym w Dz. Urz. Kuratorium Nr. 10/37, poz. 121.

Szkoły, nie wymienione w niniejszym wykazie, nie są uprawnione do wystawiania legitymacyj szkolnych, ustalonych zarządzeniem

z dnia 21. IX. 1935 Nr. O.-21455/35, Dz. Urz. Kuratorium Nr. 9/35, poz. 93. Jednocześnie przypominam, że zgodnie z p. VIII tego zarządzenia, zapotrzebowania na blankiety legitymacyj szkolnych muszą być kierowane do Drukarni Państwowej w Warszawie z a p o ś r e d n i c t w e m Kuratorium i muszą być zaopatrzone pieczęcią okrągłą względnie owalną szkoły. Wzór zapotrzebowania podany jest w powołanym wyżej zarządzeniu.

Wreszcie zaznaczam, że z ulg kolejowych mogą korzystać uczniowie (sluchacze) tylko do lat 30. (Zarządzenie z dnia 16. XI. 1936. Nr. O-31498/36 — Dz. Urzęd. Nr. 11, poz. 125). Postanowienia te muszą być przestrzegane z jak największą skrupulatnością.

Wprowadzanie w wykazie doraźnych zmian i uzupełnień w ciągu roku szkolnego nie jest przewidziane.

Kurator Okręgu Szkolnego:
J. Stypiński wr.

WYKAZ ZAKŁADÓW NAUKOWYCH, KTÓRYCH WYCHOWAŃCOM (WYCHOWANI- COM) PRZYŚLUGUJĄ ULGI TARYFOWE.

GRUPA A.

1. Szkoły artystyczne.

Województwo Kieleckie.

Sosnowiec — Prywatne Kursy Przemysłu i Rzemiosł Artystycznych Towarzystwa Popierania Szkolnictwa Zawodowego w Zagłębiu Dąbrowskim.

Województwo Krakowskie.

Kraków — Państwowy Instytut Sztuk Plastycznych, Prywatna Szkoła Sztuk Pięknych Alfreda Terleckiego, Prywatne Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego, Prywatny Instytut Muzyczny, Prywatna Szkoła Muzyczna im. Władysława Żeleńskiego, Prywatna Szkoła Muzyczna im. Stanisława Moniuszki.

2. Szkoły średnie ogólnokształcące.

a) Szkoły państwowe.

Województwo Kieleckie.

Częstochowa — I Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. H. Sienkiewicza, II Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Romualda Traugutta, III Państwowe Liceum i Gimnazjum żeńskie im. J. Słowackiego; Dą-

browa Górnicza — Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. W. Łukasiewskiego; Kielce — I Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. J. Śniadeckiego, II Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Stefana Żeromskiego, III Państwowe Liceum i Gimnazjum żeńskie im. Bł. Kingi; Kónskie — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. św. Stanisława Kostki; Miechów — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. T. Kościuszki; Olkusz — Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Kr. Kazimierza Wielkiego; Ostrowiec — Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Joachima Chreptowicza; Pińców — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. H. Kołłątaja; Radom — I Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. T. Chalubińskiego, II Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Jana Kochanowskiego, III Państwowe Liceum i Gimnazjum żeńskie; Sandomierz — Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Marsz. Józefa Piłsudskiego; Solec n/Wisłą — Państwowe Gimnazjum koedukacyjne; Sosnowiec — I Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. B. Prusa, II Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. St. Staszica, III Państwowe Liceum i Gimnazjum żeńskie im. E. Plater; Zawiercie — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne.

Województwo Krakowskie

Biała — Państwowe Liceum i Gimnazjum żeńskie im. Adama Asnyka, (kl. I i II gimn. męska); Bochnia — Państwowe Liceum i Gimnazjum koeduk. im. Kr. Kazimierza Wielkiego; Brzesko — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. Marsz. Józefa Piłsudskiego; Chrzanów — Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. St. Staszica; Dębica — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. Kr. Wł. Jagiełły; Gorlice — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. M. Kromera; Jasło — Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Kr. St. Leszczyńskiego; Kęty — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne; Kraków — I Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. B. Nowodworskiego, II Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. św. Jacka, III Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Kr. J. Sobieskiego, IV Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. H. Sienkiewicza, V Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. J. Kochanowskiego,

VI Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. T. Kościuszki, VII Państwowe Liceum i Gimnazjum żeńskie im. A. Mickiewicza, VIII Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. A. Witkowskiego, IX Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Hoene Wrońskiego, X Państwowe Liceum i Gimnazjum żeńskie im. Królowej Wandy, XI Państw. Gimnazjum żeńskie im. Józefy Joteyko; Mielec — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. St. Konarskiego; Myślenice — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. T. Kościuszki; Nowy Sącz — I Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Jana Długosza, II Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Kr. Bol. Chrobrego; Nowy Targ — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. Sew. Goszczyńskiego; Stary Sącz — Państwowe Gimnazjum męskie im. Władysława Orkana; Tarnów — I Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. J. Brodzińskiego, II Państw. Liceum i Gimnazjum męskie im. Jana Tarnowskiego, III Państw. Liceum i Gimnazjum męskie im. A. Mickiewicza; Wadowice — Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. M. Wadowity; Wieliczka — Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Jana Matejki; Zakopane — Państwowe Liceum i Gimnazjum męskie im. Oswalda Balzera; Żywiec — Państwowe Liceum i Gimnazjum koedukacyjne im. M. Kopernika.

b) Szkoły prywatne.

Województwo Kieleckie.

Będzin — Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne im. Szymon. Fürstenbergów Stowarzyszenia Kupców, Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne im. Mikołaja Kopernika, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie Wandy Replińskiej; Busko-Zdrój — Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne Powiatowe im. Marszałka Józefa Piłsudskiego; Częstochowa — Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne d-ra Filipa Axera, Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie T-wa Szkoły Społecznej, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie Stowarzyszenia „Nauka i Praca”, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie Zgromadzenia SS. Najświętszej Rodziny z Nazaretu, Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne Towarzystwa żydowskich Szkół średnich i Powszechnych; Dąbrowa Górna — Prywatne gimnazjum i Liceum żeńskie im. Emilii Zawadzkiej; Ję-

d r z e j ó w — Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne Wydziału Powiatowego; K i e l c e — Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie Gminy Wyznaniowej żydowskiej, Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie im. św. Stanisława Kostki, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie Stefanii i Władysława (Wolfa) Zimnowodów, Prywatne Gimnazjum żeńskie im. Marii Curie-Skłodowskiej, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. Kr. Jadwigi; K o z i e n i c e — Prywatne Miejskie Gimnazjum i Liceum koedukacyjne; M a r i ó w k a O p o c z y ń s k a — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. Kr. Jadwigi; O l k u s z — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie Koła Polskiej Macierzy Szkolnej; O p a t ó w — Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne im. Bartosza Głowackiego; O s t r o w i e c n a d K a m. — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. Stanisława Staszica; P i o n k i — Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne Zrzeszenia Rodzicielskiego; R a d o m — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie Marii Gajl, Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne Towarzystwa Przyjaciół Wiedzy, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. M. Konopnickiej; S a n d o m i e r z — Prywatne Gimnazjum żeńskie T-wa żeńskiej Szkoły Średniej, im. Marii z Billewiczów Piłsudskiej; S k a r ż y s k o - K a m i e n n a — Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne im. Augusta Witkowskiego; S o s n o w i e c — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. Heleny Rzakiewiczowej, Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne Towarzystwa Szkół żydowskich, Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie im. St. Wyspiańskiego; S t a r a c h o w i c e — Prywatne Gimnazjum koedukacyjne; S t a s z ó w — Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne T-wa Gimnazj. koed. human.; Z a w i e r c i e — Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie Zrzeszenia Naucz. „Szkoła Średnia”, Prywatne Gimnazjum żeńskie im. Heleny Malczewskiej.

W o j e w ó d z t w o K r a k o w s k i e.

B i a ł a — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. św. Hildegardy; B o c h n i a — Prywatne Gimnazjum żeńskie im. Klementyny Hoffmanowej; D ą b r o w a k / T a r n. — Prywatne Miejskie Gimnazjum i Liceum koedukacyjne im. Marszałka Józefa Piłsudskiego; G r y b ó w — Prywatne Gimnazjum koedukacyjne Towarzystwa Humanistycznego; J a s ł o — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. bł. Jolanty; J o r d a n ó w — Prywatne Miejskie

Gimnazjum koedukacyjne im. Marszałka Józefa Piłsudskiego; K r a k ó w — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. Kr. Jadwigi, Prywatne Gimnazjum męskie ks.ks. Misjonarzy, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie T. S. L., im. Fr. Preisendanza, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. św. Rodziny, Prywatne Gimnazjum żeńskie im. Sebaldy Münnichowej, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie Instytutu Marii, Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie im. Stan. Jaworskiego, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. Heleny Kaplińskiej, Prywatne Gimnazjum koedukacyjne im. H. Kołłątaja, Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie im. ks. A. Kordeckiego, O.O. Paulinów, Prywatne Gimnazjum żeńskie S.S. Kanoniczek św. Ducha, Prywatne Gimnazjum żeńskie im. M. Reja, Prywatne Gimnazjum żeńskie im. ks. Skorupki—S.S. Prezentek, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. Emilii Plater, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. św. Urszuli — S.S. Urszulanek, Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne żydowsk. T-wa Szkoły Ludowej i Średn. im. Chaima Hilfsteina; N o w y S ą c z — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. M. Konopnickiej, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. Kr. Korony Polskiej, SS. Niepokalanek; O ś w i ę c i m — Prywatne Gimnazjum i Liceum koedukacyjne im. ks. St. Konarskiego, Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie Towarzystwa Salezjańskiego; R a b k a — Prywatne Gimnazjum męskie D-ra Jana Wieczorkowskiego, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. św. Tereski, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie Zgrom. S.S. Najświętszej Rodziny z Nazaretu; R a k o w i c e p o d K r a k o w e m — Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie im. ks. St. Konarskiego O.O. Pijarów; S t a n i ą t k i — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. św. Scholastyki — Zgromadzenia P. P. Benedyktynek; S t a r y S ą c z — Prywatne Gimnazjum żeńskie Miasta w Starym Sączu; T a r n ó w — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie — S.S. Urszulanek, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. św. Jadwigi, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. Elizy Orzeszkowej, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. bł. Kingi, Prywatne Gimnazjum koedukacyjne T-wa żydowsk. Szkół Powszechnych i Średnich „Safa Berura”; W a d o w i c e — Prywatne Gimnazjum męskie O.O. Karmelitów Bosych, Prywatne Gimnazjum i Liceum męskie Ks.Ks. Pallotynów, Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie im. M. Mościckiej; W i e l i c z k a — Prywatne Gimnazjum i Lice-

um żeńskie im. Marii Konopnickiej; Z a k o p a n e — Prywatne Gmnazjum i Liceum koedukacyjne im. Bł. Ładysława z Gielniowa; Z b y l i t ó w s k a G ó r a k/Tarnowa — Prywatne Gimnazjum i Liceum żeńskie Zgromadzenia S.S. Najświętszego Serca Jezusowego.

3. Szkoły zawodowe typu zasadniczego i przysposobienia zawodowego.

B ę d z i n — Prywatna żeńska 3-klasowa Szkoła Handlowa Stowarzyszenia „Centrala Detalicznych i Drobnych Kupców w Polsce” Oddz. w Będzinie, Prywatne żydowskie żeńskie Gimnazjum Kupieckie Stow. „Centrala Detalicznych i Drobnych Kupców w Polsce” Oddział w Będzinie; C h m i e l n i k — Prywatna Średnia Szkoła Zawodowa żeńska Sióstr Kanoniczek Ducha św. de Saxia, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Sióstr Kanoniczek Ducha św. de Saxia, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Sióstr Kanoniczek Ducha św. de Saxia; C h w a ł o w i c e — Publiczna Szkoła Przysposobienia Rolniczego 11 Listopada; C z ę s t o c h o w a — Państwowe żeńskie Gimnazjum Krawieckie, Państwowa Zawodowa Szkoła żeńska, Państwowa Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia, Państwowa Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym II stopnia, Prywatna żeńska Szkoła Krawiecko-Bielizniarska Stowarzyszenia „Dzieła Serca Jezusowego”, Prywatna żeńska Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia Stowarzyszenia „Dzieła Serca Jezusowego”, Prywatna żeńska Szkoła Krawiecko-Bielizniarska Towarzystwa „Samopomoc”, Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Okręgowego Towarzystwa Rzemieślniczego, Prywatne Męskie Gimnazjum Mechaniczne Okręgowego Towarzystwa Rzemieślniczego, Prywatna Męska Szkoła Stolarska Okręgowego Tow. Rzemieślniczego, Szkoła Rzemiosł dla żydów Gminy żydowskiej w Częstochowie, Prywatna żydowska Męska Szkoła Mechaniczna Gminy żydowskiej w Częstochowie, Prywatna żydowska Męska Szkoła Stolarska Gminy żydowskiej w Częstochowie, Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Stowarzyszenia Kupców Polskich, Prywatna 3-klasowa Koedukacyjna szkoła Handlowa z 4-tą klasą specjalną Stowarzyszenia Kupców Polskich, Prywatne Męskie Liceum Handlowe Stowarzyszenia Kupców Polskich w Częstochowie, Prywatne żeńskie Liceum Handlowe Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego, Prywatne żeńskie Gimnazjum Kupieckie Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego, Pry-

watna żeńska Szkoła Przemysłowo-Handlowa Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego; D ą b r o w a G ó r n i c z a — Państwowa Szkoła Górnicza i Hutnicza im. St. Staszica, Państwowa Szkoła Górnicza, Państwowa Szkoła Hutnicza, Państwowe Męskie Gimnazjum Mechaniczne, Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Stowarzyszenia Kupców Polskich; I m b r a m o w i c e — Szkoła Gospodarcza dla dziewcząt SS. Norbertanek, Prywatna Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich; K i e l c e — Prywatna Męska Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Towarzystwa Salezjańskiego, Prywatna Męska Szkoła Krawiecka Tow. Salezjańskiego, Prywatna Męska Szkoła Stolarska Tow. Salezjańskiego, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Polskiej Macierzy Szkolnej, Prywatna żeńska Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia Polskiej Macierzy Szkolnej, Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Stowarzyszenia Kupców Polskich; K l i m o n t ó w — Prywatna Szkoła Zawodowa żeńska Stowarzyszenia „Nauka i Praca”, Prywatna żeńska Szkoła Krawiecka Stowarzyszenia „Nauka i Praca”, Prywatna żeńska Szkoła Przysposobienia Trykotarskiego Stowarzyszenia „Nauka i Praca”; K o Ń s k i e — Prywatna żeńska Szkoła Krawiecka Towarzystwa Oświatowo-Wychowawczego „Caritas” w Końskich; K o z i e g ł o w y — Publiczna Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich; K o z i e n i c e — Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Towarzystwa Popierania Wiedzy Spółdzielczej, Prywatna 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Spółdzielczo - Handlowa Towarzystwa Popierania Wiedzy Spółdzielczej, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego I stopnia Towarzystwa Popierania Wiedzy Spółdzielczej; — Ł y s z k o w i c e — Publiczna Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich; M a c z k i — Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa, Prywatne Męskie Gimnazjum Mechaniczne Towarzystwa Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej, Prywatna Męska Szkoła Stolarska Towarzystwa Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej; M a r i ó w k a — Szkoła Gospodarczo-Rzemieślnicza Towarzystwa „Samopomoc”, Prywatna żeńska Szkoła Gospodarcza Tow. „Samopomoc”, Prywatna żeńska Szkoła Przysposobienia Krawiecko-Bielizniarskiego Tow. „Samopomoc”; M o k o s z y n — Publiczna Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich im. Król. Jadwigi; O l k u s z — Państwowa Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa, Państwowe 3-klasowe Gim-

nazjum Mechaniczne, Państwowa Szkoła Stolarska; O s t r o w i e c — Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa przy Zakładach Spółki Akcyjnej Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich, Prywatne Męskie Gimnazjum Mechaniczne przy Zakładach Spółki Akcyjnej Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich, Prywatne Męskie Gimnazjum Odlewnicze przy Zakładach Spółki Akcyjnej Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich, Średnia Szkoła Zawodowa żeńska Polskiej Macierzy Szkolnej, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Polskiej Macierzy Szkolnej, Pryw. Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Stowarzyszenia Kupców Polskich; P a c a n ó w — Prywatna żeńska Szkoła Przynależności Kupieckiego I stopnia Zgromadzenia Sióstr Kanoniczek Ducha św. de Saxia; R a d o m — Państwowe Liceum Mechaniczne, Państwowe Liceum Budowlane, Państwowe Gimnazjum Mechaniczne, Państwowe Gimnazjum Drogowe, Państwowa Średnia Szkoła Techniczna Kolejowa, Średnia Szkoła Chemiczno-Garbarska Towarzystwa Popierania Wiedzy Chemiczno-Garbarskiej, Prywatne Męskie Gimnazjum Chemiczno-Garbarskie Tow. Popierania Wiedzy Chemiczno-Garbarskiej, Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa im. Kilińskiego Towarzystwa Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej, Prywatne Męskie Gimnazjum Mechaniczne Tow. Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej, Państwowe żeńskie Gimnazjum Krawieckie, Niższa Szkoła Zawodowa żeńska Polskiego Katolickiego Towarzystwa Opieki nad Dziewczętami, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Polskiego Katol. Tow. Opieki nad Dziewczętami, Prywatne żeńskie Gimnazjum Bieliźniarskie Polskiego Katol. Tow. Opieki nad Dziewczętami, Prywatna żeńska Szkoła Przynależności w Gospodarstwie Rodzinnym II stopnia Polskiego Katolickiego Towarzystwa Opieki nad Dziewczętami, Prywatna 4-klasowa Męska Szkoła Handlowa Stowarzyszenia Kupców Polskich, Prywatne Męskie Gimnazjum Kupieckie Stowarzyszenia Kupców Polskich, Prywatna 4-klasowa żeńska Szkoła Handlowa Stowarzyszenia Kupców Polskich, Prywatne żeńskie Gimnazjum Kupieckie Stow. Kupców Polskich, Prywatne 3-letnie Gimnazjum Mechaniczne Państwowych Wytwórni Uzbrojenia przy Fabryce Broni w Radomiu; R a d z i c e — Publiczna Szkoła Przynależności Gospodyń Wiejskich; R o ż n i c a — Publiczna Szkoła Przynależności Gospodyń Wiejskich, S a n d o m i e r z — Prywatna żeńska Szkoła Krawiecko-Bieliźniarska Towa-

rzystwa „Samopomoc”, Prywatna żeńska Szkoła Przynależności w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia Towarzystwa „Samopomoc”, Pryw. Koed. Szkoła Przynależności Kupieckiego I stopnia Polskiej Macierzy Szkolnej; S k a ł k a — Średnia Szkoła Zawodowa żeńska Polskiej Macierzy Szkolnej, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Polskiej Macierzy Szkolnej; S k a r ż y s k o K a m i e n n a — Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Towarzystwa Przyjaciół Szkoły Średniej, Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Towarzystwa Przyjaciół Szkoły Średniej, Prywatna 3-klasowa Szkoła Handlowa Towarzystwa Przyjaciół Szkoły Średniej, Prywatne 3-letnie Gimnazjum Mechaniczne Państwowych Wytwórni Uzbrojenia przy Fabryce Amunicji w Skarżysku; S o s n o w i e c — Państwowa Szkoła Zawodowa żeńska, Państwowe żeńskie Gimnazjum Krawieckie, Państwowe żeńskie Gimnazjum Bieliźniarskie, Prywatna żeńska Szkoła Rzemiosł im. ks. Kan. Franciszka Raczyńskiego Towarzystwa Szkół Średnich, Pryw. żeńskie Gimnazjum Krawieckie im. ks. Kan. Franciszka Raczyńskiego Towarzystwa Szkół Średnich, Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Towarzystwa Szkół Przemysłowo-Rzemieślniczych w Zagłębiu Dąbrowskim, Prywatne Męskie Gimnazjum Mechaniczne Tow. Szkół Przemysłowo-Rzemieślniczych w Zagłębiu Dąbrowskim, Prywatna Męska Szkoła Stolarska Tow. Szkół Przemysłowo-Rzemieślniczych w Zagłębiu Dąbrowskim, Prywatna 4-klasowa Szkoła Handlowa Tomasza Płockiego, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Przynależności Administracyjno-Handlowego Tomasza Płockiego, Prywatne Męskie Gimnazjum Kupieckie Stowarzyszenia Kupców Polskich, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Przynależności Kupieckiego, I stopnia Stowarzyszenia Kupców Polskich, Prywatne żeńskie Gimnazjum Kupieckie im. Król. Jadwigi Towarzystwa Szkół Średnich, Prywatna Szkoła Handlowa żeńska im. Król. Jadwigi Towarzystwa Szkół Średnich, Państwowe Koedukacyjne Liceum Handlowe, Prywatna żeńska Szkoła Przynależności w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia im. Jen. Hr. Jadwigi Zamoyskiej Towarzystwa Szkół Średnich, Prywatna żeńska Szkoła Gospodarcza im. Jen. Jadwigi Zamoyskiej Tow. Szkół Średnich, Szkoła Gospodarcza żeńska im. Jen. Hr. Jadwigi Zamoyskiej Towarzystwa Szkół Średnich, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Przynależności Kupieckiego I stopnia Stowarzyszenia Kupców i Przemysłowców w Sosnowcu, Prywatne żydowskie Koedukacyj-

ne Gimnazjum Kupieckie Stow. Kupców i Przemysłowców w Sosnowcu; S t o p n i c a — Prywatna Męska Szkoła Przynależności Kupieckiego I stopnia Spółdzielni Rolniczo-Handlowej z odpowiedzialnością ograniczoną w Stopnicy, Prywatna żeńska Szkoła Krawiecko-Bielizniarska im. Opatrzności Bożej Zgromadzenia Sióstr Kanoniczek Ducha św. de Saxia; S u c h e d n i ó w — Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Stowarzyszenia „Nauka i Praca”, Prywatna Średnia Szkoła Zawodowa żeńska Stowarzyszenia „Nauka i Praca”; T r z y c i ą ż — Publiczna Szkoła Przynależności Rolniczego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego; W a c y n — Publiczna Szkoła Przynależności Rolniczego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego; Z a w i c h o s t — Prywatna Męska Szkoła Rzemieślnicza Towarzystwa Wychowawczo - Oświatowego „Przyszłość”, Prywatna Męska Szkoła Mechaniczna Tow. Wychowawczo-Oświatowego „Przyszłość”, Prywatna Męska Szkoła Stolarska Towarzystwa Wychowawczo-Oświatowego „Przyszłość”; Z a w i e r c i e — Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Polskiej Macierzy Szkolnej, Prywatne Męskie Gimnazjum Mechaniczne Polskiej Macierzy Szkolnej, Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Stowarzyszenia Kupców Polskich, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Handlowa Stowarzyszenia Kupców Polskich; Z w o l e ń — Publiczna Szkoła Przynależności Rolniczego.

W o j e w ó d z t w o K r a k o w s k i e .

B a c h o w i c e — Ludowa żeńska Szkoła Rolnicza im. ks. Dra Fr. Gołby Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego; B i a ła — Państwowe Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie, Państwowa 3-klasowa koedukacyjna Szkoła Handlowa z 4-tą klasą specjalną, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Przynależności Administracyjno-Handlowego Stowarzyszenia Naucz. Szkół Zawodowych, Prywatna Koed. Średnia Szkoła Ogrodnicza Towarzystwa Średniej Szkoły Ogrodniczej, Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Ogrodnicze Towarzystwa Średniej Szkoły Ogrodniczej; B o c h n i a — Powiatowa Koedukacyjna Szkoła Przynależności Kupieckiego I stopnia Wydziału Powiatowego; C z e r n i c h ó w — Państwowa Średnia Szkoła Rolnicza, Państwowe Liceum Rolnicze; D ę b i c a — Miejskie Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie, Prywatna Męska Szkoła Mechaniczna Towarzystwa Prywatnej Szkoły Mechanicznej w Dębicy; G r y b ó w — Państwowa Szkoła Kołodziejsko-Kowalska, Państwowa Szkoła Mechaniczna; J a s ło — Pry-

watne Koed. Gimnazjum Kupieckie Stowarzyszenia Popierania Nauki Polskiego Handlu i Przemysłu, Prywatna Męska Szkoła Wiertnicza Oddziału Zachodniego Stow. Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego, Prywatna Męska Szkoła Nadzorców Wiertniczych Oddziału Zachodniego Stow. Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego; K a l w a r i a Z e b r z y d o w s k a — Państwowa Szkoła Stolarska; K r a k ó w — Państwowa Szkoła Przemysłowa im. St. Staszica, Państwowe Liceum Chemiczne, Państwowe Liceum Budowlane, Państwowe Liceum Mechaniczne, Państwowe Liceum Wodno-Melioracyjne, Państwowe Liceum Telekomunikacyjne, Państwowe Gimnazjum Mechaniczne, Państwowe Gimnazjum Elektryczne, Szkoła Przemysłowych Mistrzów Maszynowych przy Państwowej Szkole Przemysłowej w Krakowie, Państwowa Szkoła Mistrzów Przemysłu Metalowego, Państwowa Szkoła Majstrów Budowlanych przy Państwowej Szkole Przemysłowej w Krakowie, Państwowa Szkoła Mistrzów Rzemiosł Budowlanych, Państwowa Szkoła Położnych, Uniwersytecka Szkoła Pielęgniarek i Higienistek, Prywatna Męska Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Towarzystwa Salezjańskiego, Prywatna Męska Szkoła Rzemiosł żydowskiego Towarzystwa Szkoły Ludowej i Średniej, Prywatne Męskie Gimnazjum Mechaniczne Tow. Szkoły Ludowej i Średniej, Państwowa Szkoła Zawodowa żeńska, Państwowe żeńskie Gimnazjum Koronkarsko - Hafciarskie, Państwowe żeńskie Gimnazjum Krawieckie, Państwowe żeńskie Gimnazjum Bielizniarskie, Państwowa Szkoła Zawodowa żeńska (Oddział Seminarium Gospodarstwa Domowego), Państwowe Liceum Gospodarcze, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie im. św. Andrzeja Zgrom. PP. Klarysek, Prywatna Szkoła Zawodowa żeńska im. św. Andrzeja Zgrom. PP. Klarysek, Miejska żeńska Szkoła Przynależności w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia, Miejska żeńska Szkoła Przynależności w Gospodarstwie Rodzinnym II stopnia, Szkoła Hotelarska Tow. Szkoły Hotelarskiej, Prywatne Koedukacyjne Liceum Hotelarskie Tow. Szkoły Hotelarskiej, Prywatne żydowskie żeńskie Gimnazjum Krawieckie Towarzystwa „Ognisko Pracy”, Prywatna Szkoła Zawodowa dla dziewcząt żydowskich Towarzystwa „Ognisko Pracy”, Prywatna żyd. żeńska Szkoła Przynależności Trykotarskiego Towarzystwa „Ognisko Pracy, Pryw. żyd. żeńska Szkoła Przynależności w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia Tow. „Ogniska Pracy”, Pry-

watna żydowska żeńska Szkoła Przynsposobienia Krawiecko-Bielizniarskiego Tow. „Ognisko Pracy”, Prywatne Koedukacyjne Liceum Handlowe, Prywatne Koedukacyjne Liceum Administracyjne, Instytut Administracyjny-Gospodarczy, Pryw. Koedukacyjna Szkoła Przynsposobienia Administracyjno-Handlowego Kuratorii Szkoły Ekonomiczno-Handlowej, Prywatne Męskie Gimnazjum Kupieckie, Prywatne żeńskie Gimnazjum Kupieckie, Prywatna Męska Szkoła Ogrodnicza Towarzystwa Salezjańskiego, Prywatne Koed. Gimnazjum Kupieckie Towarzystwa Szkoły Kupieckiej, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Przynsposobienia Kupieckiego I stopnia Stanisława Nycza, Prywatna żydowska Koedukacyjna Średnia Szkoła Handlowa Stow. Żydowskich Absolwentów Wyższego Studium Handlowego, Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Krakowskiego Stowarzyszenia Kupców, Prywatna żydowska Koedukacyjna Szkoła Przynsposobienia Administracyjno-Handlowego Krakowskiego Stowarzyszenia Kupców; Łodygowice — Publiczna Szkoła Przynsposobienia Gospodyń Wiejskich; Limanowa — Miejska Koedukacyjna Szkoła Przynsposobienia Kupieckiego I stopnia; Łososina Górna — Górską Szkoła Rolnicza Męska im. Marsz. J. Piłsudskiego; Maków Podhalański — Państwowa żeńska Szkoła Krawiecko-Bielizniarska, Państwowa Szkoła Zawodowa żeńska (Oddział gospodarzy), Państwowa Szkoła Przynsposobienia w Gospodarstwie Rolniczym I stopnia; Mielec — Miejskie żeńskie Gimnazjum Krawieckie, Miejskie Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie; Niepołomice — Prywatna Koedukacyjna Szkoła Przynsposobienia Kupieckiego Stanisława Owczarskiego; Nowy Sącz — Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Towarzystwa Szkoły Handlowej, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Przynsposobienia Administracyjno-Handlowego Towarzystwa Szkoły Handlowej, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Towarzystwa Szkoły Ludowej, Szkoła Przemysłowa żeńska Towarzystwa Szkoły Ludowej, Prywatna żeńska Szkoła Przynsposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia im. Pani Naszej Jazłowieckiej Zgromadzenia Sióstr Niepokalanek, Prywatna żeńska Szkoła Przynsposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym II stopnia im. Pani Naszej Jazłowieckiej Zgromadzenia Sióstr Niepokalanek; Nowy Targ — Powiatowa Wysokogórska Szkoła Rolnicza Męska, Prywatna żeńska Szkoła Krawiecka Towa-

rzystwa Szkoły Ludowej; Oświęcim — Prywatna Męska Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Towarzystwa Salezjańskiego, Prywatne Męskie Gimnazjum Mechaniczne Tow. Salezjańskiego, Prywatna Męska Szkoła Stolarska Tow. Salezjańskiego; Pawlikowice — Prywatna Męska Szkoła Stolarska Towarzystwa „Powściągliwość i Praca”, Prywatna Męska Szkoła Mechaniczna Towarzystwa „Powściągliwość i Praca”; Pilzno — Państwowa Szkoła Rolnicza; Podegrodzie — Publiczna Szkoła Przynsposobienia Gospodyń Wiejskich; Staniątki — Prywatna żeńska Szkoła Przynsposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia Zgromadzenia Sióstr Służebniczek; Stryszawa — Prywatna żeńska Szkoła Przynsposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego; Sułkowice — Państwowa Szkoła Przemysłu żelaznego, Państwowa Szkoła Mechaniczna; Szczakowa — Prywatna Średnia Szkoła Zawodowa żeńska Towarzystwa Szkoły Ludowej, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Towarzystwa Szkoły Ludowej; Szywno — Prywatna żeńska Szkoła Przynsposobienia Gospodyń Wiejskich Zgromadzenia SS. Służebniczek N. M. P.; Świątniki Górne — Państwowa Szkoła Ślusarska, Państwowa Szkoła Mechaniczna; Tarnów — Państwowa Szkoła Ogrodnicza, Państwowe Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie im. J. Piłsudskiego, Państwowe Koedukacyjne Liceum Handlowe, Prywatna Męska Szkoła Mechaniczna Towarzystwa Szkoły Ludowej, Prywatne żeńskie Gimnazjum Krawieckie Towarzystwa Szkoły Zawodowej, Szkoła Średnia Zawodowa żeńska, Pryw. żeńska Szkoła Przynsposobienia w Gosp. Rodzinnym I stopnia Tow. Szk. Śred. żeńskiej, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Przynsposobienia Kupieckiego I stopnia Stowarzyszenia Żydowskich Nauczycieli Szkół Powszechnych i Średnich, Prywatna żydowska Średnia Szkoła Zawodowa żeńska Mgr Emmy Epsteinówny, Prywatna żyd. żeńska Szkoła Przynsposobienia w Gosp. Rodz. I stop. Mgr Emmy Epsteinówny, Pryw. żyd. żeńska Szkoła Przynsposobienia Krawiecko-Bielizniarskiego Mgr Emmy Epsteinówny; Wadowice — Prywatna żeńska Szkoła Krawiecka Zgrom. SS. Najśw. Rodziny z Nazaretu, Prywatna żeńska Szkoła Przynsposobienia Krawiecko-Bielizniarskiego Zgrom. SS. Najśw. Rodziny z Nazaretu; Wojnicz — Publiczna Szkoła Przynsposobienia Rolniczego; Zakopane — Państwowa Szkoła Przemysłu Drzewnego, Pań-

stwowe Gimnazjum Rzeźbiarskie, Państwowe Gimnazjum Stolarskie, Państwowa Szkoła Ciesielska, Państwowa Szkoła Hotelarsko-Przemysłowa, Państwowe żeńskie Liceum Hotelarskie, Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie im. bł. Ładysława z Gielniowa Towarzystwa Opieki nad Młodzieżą Szkół Średnich w Zakopanem, Prywatna Koedukacyjna Szkoła Handlowa im. bł. Ładysława z Gielniowa Towarzystwa Opieki nad Młodzieżą Szkół Średnich; **Zakopane - Kuźnice** — Prywatna żeńska Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym I stopnia Fundacji Zakłady Kórnickie, Prywatna żeńska Szkoła Przysposobienia w Gospodarstwie Rodzinnym II stopnia Fundacji Zakłady Kórnickie, Prywatne żeńskie Liceum Gospodarcze Fundacji Zakłady Kórnickie; **Zbylitowska Góra** — Seminarium Gospodarcze Najśw. Serca Jezusowego, Prywatne żeńskie Liceum Gospodarcze Zgrom. Najśw. Serca Jezusowego; **Żywiec** — Miejskie Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie.

4. Zakłady kształcenia nauczycieli i wychowawczyń przedszkoli.

Województwo Kieleckie.

Częstochowa — Państwowe Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli; **Kielce** — Państwowe Pedagogium Koedukacyjne; **Sandomierz** — Państwowe Liceum Pedagogiczne żeńskie; **Sosnowiec** — Państwowe Liceum Pedagogiczne męskie; **Solecn/Wisłą** — Państwowe Liceum Pedagogiczne Koedukacyjne.

Województwo Krakowskie.

Biała — Państwowe Liceum Pedagogiczne męskie; **Kraków** — Państwowe Liceum Pedagogiczne żeńskie, Państwowe Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli, Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski, Państwowe Pedagogium; **Nowy Sącz** — Państwowe Liceum Pedagogiczne żeńskie; **Stary Sącz** — Państwowe Liceum Pedagogiczne męskie im. Jana Kasprowicza; **Tarnów** — Państwowe Liceum Pedagogiczne męskie.

5. Szkoły specjalne dla dzieci anormalnych.

Województwo Kieleckie.

Będzin — Szkoła specjalna (oddziały), ul. Promyka 26, dział dla umysłowo-upośledzonych; **Częstochowa** — Szkoła specjalna,

ul. Narutowicza 16, dział dla umysłowo-upośledzonych; **Kielce** — Szkoła specjalna (oddziały), ul. św. Leonarda 3, dział dla umysłowo-upośledzonych; **Dąbrowa Górnicza** — Szkoła specjalna (oddziały), ul. Konopnickiej 13, dział dla umysłowo upośledzonych; **Radom** — Szkoła specjalna (oddziały), ul. Traugutta 51, dział dla umysłowo-upośledzonych; **Sosnowiec** — Szkoła specjalna, ul. Wawel 13, dział dla umysłowo-upośledzonych.

Województwo Krakowskie.

Kraków — Szkoła specjalna nr 44, ul. Rajska 14, dział dla umysłowo-upośledzonych, Szkoła specjalna nr. 48, ulica Wąska 7, dział dla umysłowo-upośledzonych, Szkoła specjalna, Plac Wolnica 1, dział dla głuchoniemych; **Nowy Sącz** — Szkoła specjalna (oddziały), ul. Jagiellońska 32, dział dla umysł. upośledz.; **Tarnów** — Szkoła specjalna (oddziały), ul. Szpitalna 19, dział dla umysł. upośledz.

6. Szkoły powszechne (i wydziałowe) oraz publiczne placówki oświaty pozaszkolnej.

Szkoły powszechne i wydziałowe oraz publiczne placówki oświaty pozaszkolnej, organizowane przez władze administracji szkolnej, z powodu ich wielkiej liczby nie zostały wyszczególnione w wykazie niniejszym, natomiast zamieszczono poniżej spis „Inspektoratów Szkolnych”, którym szkoły te są podległe.

Inspektoraty szkolne.

Województwo Kieleckie.

Busk, Częstochowa, Kielce, Końskie, Miechów, Ostrowiec, Radom, Sosnowiec.

Województwo Krakowskie:

Biała, Gorlice, Kraków (miasto), Kraków (powiat), Mielec, Nowy Sącz, Nowy Targ, Tarnów, Wadowice.

GRUPA B.

Szkoły doksztalające zawodowe.

Województwo ^{Kielce} Krakowskie

Będzin — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; **Busko-Zdrój** — Szkoła Doksztalująca Zawodowa Chrześcijańskiego Związku Rzemieślniczego; **Czeladź** — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; **Częstochowa** — Publiczna Szkoła Doksztalująca

jąca Zawodowa nr 1, Publiczna Szkoła Doksztalająca Zawodowa nr 2, Prywatna Szkoła Doksztalająca Zawodowa Męska Związku Rzemieślników żydów, Prywatna Szkoła Doksztalująca Zawodowa żeńska Centralnego Związku Rzemieślników żydów; Dąbrowa Górna. — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Iłża — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Jędrzejów — Prywatna Szkoła Doksztalująca Zawodowa Koła Polskiego Związku Nauczycielstwa Szkół Powszechnych; Kielce — Prywatna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 1 Tow. Szkół Doksztalujących Zawodowych, Prywatna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 2 Tow. Szkół Doksztalujących Zawodowych; Kónskie — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Miechów — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Olkusz — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Opoczno — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Ostrowiec Kiel. — Szkoła Doksztalująca Zawodowa Cechów Rzemieślniczych w Ostrowcu; Pińczów — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Pionki — Szkoła Doksztalująca Zawodowa Państwowej Wytwórni Prochu; Poręba — Prywatna Szkoła Doksztalująca Zawodowa Stow. Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. w Porębie; Radom — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa, Szkoła Doksztalująca Zawodowa Gminy Wyznaniowej żydowskiej; Sandomierz — Szkoła Doksztalująca Zawodowa Tow. Rzemieślniczego w Sandomierzu; Skarżysko Kam. — Szkoła Doksztalująca Zawodowa Państwowej Fabryki Amunicji (dla metalowców), Szkoła Doksztalująca Zawodowa Przyjaciół Szkoły Średniej; Sosnowiec — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 1, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 2; Starachowice — Prywatna Męska Szkoła Doksztalująca Zawodowa Tow. Starachowickich Zakładów Górniczych Sp. Akc., Prywatna Dzienna Męska Szkoła Doksztalująca Zawodowa przy Tow. Starachowickich Zakładów Górniczych S. A.; Szczekociny — Prywatna Szkoła Doksztalująca Zawodowa Stow. Rzemieślników Chrześcijan; Włoszczowa — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Wolbrom — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Zajezerze. Dęblina — Szkoła Doksztalująca Zawodowa Junackich Hufców Pracy w Zajezierzu; Zawiercie — Szkoła Doksztalująca Zawodowa Polskiej Macierzy Szkolnej.

Województwo Krakowskie.

Andrychów — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Biała — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 1, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 2, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 3; Biecz — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Bochnia — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Brzesko — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Brzeszcze — Szkoła Doksztalująca Zawodowa Koła T. S. L. w Brzeszczach; Chrzanów — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Dąbrowa — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Dębica — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Dębowiec — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Gorlice — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Grybów — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Jasło — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 1, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 2; Jaworzno — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Jordaniów — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Kalwaria Zebrz. — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Kęty k/Białej — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Kraków — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 1, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 2, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 3, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 4, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 5, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 6, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 7, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 8, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 9, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 10, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 11, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 12, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 24, Prywatna Dzienna Męska Szkoła Doksztalująca Zawodowa dla Rzemieślników Parku 2 Pułku Lotniczego; Krynica-Zdrój — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Krzeszowice — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Limanowa — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Łodygowice — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Maków Podhal. — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Mielec — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Muszyna — Pu-

bliczna Szkoła Doksztalająca Zawodowa; Mysłenice — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Niepołomice — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Nowy Sącz — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 1, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 2; Nowy Targ — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Oświęcim — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Piaski Wielkie — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Pilzno — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Rabka — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Ropczyce — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Siersza — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Skawina — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Stary Sącz — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Sucha — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Szczakowa — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Szczucin — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Tarnów — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 1, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 2, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 3; Trzebunia — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Wadowice — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 1, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 2, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 3, Wieliczka — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 1, Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa nr 2; Wojnicz — Prywatna Męska Szkoła Doksztalująca Zawodowa Oddziału Związku Strzeleckiego; Zakopane — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Zator — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa; Żywiec — Publiczna Szkoła Doksztalująca Zawodowa.

GRUPA C.

1. Zakwalifikowane kursy artystyczne, kursy zawodowe i doksztalujące.

a) Artystyczne.

Województwo Kieleckie.

Częstochowa — Prywatna Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki, Prywatna Szkoła Muzyczna L. Wawrzynowicza; Dąbrowa Górna — Prywatna Szkoła Muzyczna im. Fr. Chopina; Kielce — Prywatna Biskupia Szkoła Muzyczna, Prywatna Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki; Radom — Filia Prywat-

nej Wyższej Szkoły Muzycznej im. Fr. Chopina w Warszawie; Sosnowiec — Prywatna Szkoła Muzyczna im. St. Moniuszki, Prywatna Szkoła Muzyczna Stefana Ślązaka, Prywatna Szkoła Przemysłu Artystycznego Towarzystwa Popierania Szkolnictwa Zawodowego w Zagłębiu Dąbrowskim; Zawiercie — Prywatna Szkoła Muzyczna im. Chopina.

Województwo Krakowskie.

Kraków — Prywatna Szkoła Rytmiki i Plastyki P. Berger i L. Falter; Tarnów — Prywatny Instytut Muzyczny, Prywatna Szkoła Muzyczna Anny Kaempf, Prywatna Szkoła Muzyczna S. Baua.

b) Zawodowe.

Województwo Kieleckie.

Częstochowa — Kursy zawodowe (wędrorne) przy Państwowej Szkole Zawodowej żeńskiej w Częstochowie (miejscowe i zamiejscowe); Dąbrowa Górna — Kursy Wieczorowe Doksztalujące Tow. Kursów Technicznych; Końskie — Prywatne żeńskie Kursy Kroju i Szycia T-wa Oświatowo-Wychowawczego „Caritas”; Olkusz — Kursy Mechaników Samochodowych; Radom — Kursy Techniczne Tow. Kursów Technicznych; Sosnowiec — Kursy Zawodowe Tow. Popierania Szkolnictwa Zawodowego w Zagłębiu Dąbrowskim; Skarżysko-Kamienna — Prywatne Ślusarsko - Monterskie Kursy Pirotechniczne Wieczorowe Tow. Wojskowo-Technicznego przy Stow. Inżynierów Mechaników Polskich, Prywatne Dwuletnie Kursy Instruktorskie Wieczorowe przy Fabryce Amunicji w Skarżysku.

1

Województwo Krakowskie.

Biała — Kursy Handlowe przy Państwowej 3-klasowej Koedukacyjnej Szkole Handlowej z 4 klasą specjalną; Kraków — Kursy Zawodowe Wojewódzkiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego (miejscowe i zamiejscowe), Kursy zawodowe (wędrorne) przy Państwowej Szkole Zawodowej żeńskiej (miejscowe i zamiejscowe), Prywatne żydowskie żeńskie Kursy Zawodowe Towarzystwa „Ognisko Pracy”, Prywatne żeńskie Kursy Kroju, modelowania, szycia, trykotarstwa ręcznego i gospodarstwa domowego Zgrom. P. P. Klarysek; Łososin Górna — Kursy Rolnicze Wędrorne żeńskie przy Górskiej Szkole Rolniczej Męskiej

w Łososinie Górnej (w koszarach); Mościce — Prywatne Kursy Doksztalające dla Mistrzów i Robotników Zjednoczonych Fabryk Związków Azotowych.

2. Instytucje oświaty pozaszkolnej.

Województwo Krakowskie.

Kraków — Kursy Doksztalające dla absolwentów szkół powszechnych przy Ognisku-Oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego w Krakowie, Kursy Doksztalające dla dorosłej młodzieży i starszych przy publicznej szkole powszechnej nr 2 im. św. Wojciecha; Szyce — Uniwersytet Ludowy im. Wł. Orkana.

Uwaga: Kursy i szkoły wieczorowe dla dorosłych i młodocianych, organizowane przez Inspektorów Szkolnych, jako instytucje oświaty pozaszkolnej, z powodu ich wielkiej ilości nie zostały wyszczególnione w wykazie w dziale niniejszym, natomiast podane zostały w grupie A pod punktem 8. Inspektoraty Szkolne, którym instytucje te są podległe.

Uczestnicy tych instytucyj w wieku do lat 30 mogą korzystać jedynie z ulg kolejowych przewidzianych dla zbiorowych wycieczek szkolnych.

Ulgę stosuje się za każdorazowym zezwoleniem DOKP, udzielanym na podstawie podania inspektora szkolnego za jego podpisem i pieczęcią urzędową.

85.

KONKURSY

z terminem czterotygodniowym od daty ukazania się niniejszego Nru Dziennika Urzędowego.

Inspektor Szkolny w Białej Krakowskiej ogłasza ponowny konkurs na stanowisko kierownika publicznej szkoły powszechnej I stopnia Nr. I w Kukowie, pow. żywieckim.

Należycie udokumentowane podania należy wnieść w drodze służbowej do Inspektoratu Szkolnego w Białej Krakowskiej.

Inspektorat Szkolny w Krakowie ogłasza konkurs na następujące posady kierowników szkół:

1) publiczna szkoła pow. I stopnia w Kamionnej, pow. bocheńskim; 2) publ. szkoła pow. I. stopnia w Kierlikówce, pow. bocheńskim; 3)

publ. szk. pow. I stopnia w Pierzchowie, pow. bocheńskim; 4) publ. szk. pow. I stopnia w Wiatowicach, pow. bocheńskim; 5) publ. szk. pow. I stopnia w Zbydniowie, pow. bocheńskim; 6) publ. szk. pow. II stopnia w Królówce, pow. bocheńskim; 7) publ. szk. pow. II stopnia w Lipnicy Górnej, pow. bocheńskim; 8) publ. szk. pow. II stopnia w Łąckiej Górnej, pow. bocheńskim; 9) publ. szk. pow. II stopnia w Nieszowicach Wielkich; 10) publ. szk. pow. II stopnia w Okulicach, pow. bocheńskim; 11) publ. szk. pow. II stopnia w Podłężu, pow. bocheńskim; 12) publ. szk. pow. żeń. III stopnia w Niepołomicach, pow. bocheńskim; 13) publ. szk. pow. III stopnia w Rzezawie, pow. bocheńskim; 14) publ. szk. pow. III stopnia w Woli Batorskiej, pow. bocheńskim; 15) publ. szk. pow. I stopnia w Byczynie Jeziorkach, pow. chrzanowskim; 16) publ. szk. pow. I stopnia w Okleśnej, pow. chrzanowskim; 17) publ. szk. pow. I stopnia w Rozkochowie, pow. chrzanowskim; 18) publ. szk. pow. II stopnia w Paczółtowicach, pow. chrzanowskim; 19) publ. szk. pow. II stopnia w Psarach, pow. chrzanowskim; 20) publ. szk. pow. III stopnia w Bobrku, pow. chrzanowskim; 21) publ. szk. pow. III stopnia w Filipowicach, pow. chrzanowskim; 22) publ. szk. pow. I stopnia w Bodzanowie, pow. krakowskim; 23) publ. szk. pow. I stopnia w Kurdwanowie, pow. krakowskim; 24) publ. szk. pow. I stopnia w Nowej Wsi Szlacheckiej, pow. krakowskim; 25) publ. szk. pow. I stopnia w Podstolicach, pow. krakowskim; 26) publ. szk. pow. I stopnia w Rusocicach, pow. krakowskim; 27) publ. szk. pow. II stopnia w Branicach, pow. krakowskim; 28) publ. szk. pow. II stopnia w Czulicach, pow. krakowskim; 29) publ. szk. pow. II stopnia w Raciborsku, pow. krakowskim; 30) publ. szk. pow. II stopnia w Toniach, pow. krakowskim; 31) publ. szk. pow. II stopnia w Tyńcu, pow. krakowskim; 32) publ. szk. pow. II stopnia w Skotnikach, pow. krakowskim.

Należycie udokumentowane podania należy wnieść drogą służbową do Inspektoratu Szkolnego w Krakowie, ul. Podwale 1.

Inspektor Szkolny w Końskich ogłasza konkurs na następujące posady kierowników;

1) publicznej szkoły powszechnej III stopnia Nr. 2 w m. Skarżysku Kamiennej, powiecie koneckim,

2) publicznej szkoły powszechnej III stopnia

Nr. 3 w m. Skarżysku Kamiennej — Wytwórnia, powiecie koneckim,

3) publicznej szkoły powszechnej III stopnia w Stąporkowie, powiecie koneckim,

4) publicznej szkoły powszechnej III stopnia w Białobrzegach, powiecie opoczyńskim,

Od kandydatów na te stanowiska wymagany jest co najmniej W. K. N. względnie równorzędny egzamin.

Podania należy udokumentowane (wyciąg z akt personalnych i życiorys, obrazujący dotychczasową pracę nauczycielską i społeczną oraz służbę wojskową) należy wnosić drogą służbową do Inspektoratu Szkolnego w Końskich.

Inspektorat Szkolny w Ostrowcu ogłasza konkurs na następujące posady kierowników publicznych szkół powszechnych:

w powiecie iłżeckim:

III stopnia w Kazanowie; III stopnia w Okole; III stopnia w Pawłowicach; III stopnia w Pętkowicach.

w powiecie opatowskim:

III stopnia Nr. 1 w Opatowie; III stopnia Nr. 2 w Opatowie; III stopnia Nr. 3 w Opatowie; III stopnia Nr. 1 w Iwaniskach; III stopnia Nr. 2 w Iwaniskach; III stopnia Nr. 2 w Łagowie; III stopnia w Glinianach; III stopnia w Modliborzycach; III stopnia w Rakowie; III stopnia w Szewnie; III stopnia Nr. 2 w Ożarowie.

w powiecie sandomierskim:

III stopnia w Sulisławicach; III stopnia w Chobrzeżanach; III stopnia w Dwikozach; III stopnia Nr. 2 w Klimontowie; III stopnia w Lipniku; II stopnia w Wiśniowej.

Należy udokumentowane podania należy wnosić drogą służbową do Inspektoratu Szkolnego w Ostrowcu.

86.

KOMUNIKATY.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30. IX. br. Nr. I. R. - 6426/38 podaje się do wiadomości poniższe zawiadomienie Banku Polskiego.

„Z a w i a d o m i e n i e.

Z dniem 30 września 1938 r. puszcza Bank Polski w obieg 20-złotowe bilety bankowe IV emisji z datą 11 listopada 1936 r.

Do wykonania biletu użyto papieru białego z wodnym znakiem na marginesie; znak ten przedstawia podobiznę Emilii Plater, wykonaną w pla-

szczyznach jaśniejszych i ciemniejszych od przeźrocza papieru.

Wymiar papieru wynosi: 163x86 mm, samego zaś rysunku po obydwóch stronach biletu 110x75 mm, szerokość marginesu 48 mm.

Przednia strona wykonana jest w kolorze granatowym na tle szaro-niebieskim w środkowej części biletu, a jasno-ceglastym po bokach.

W prawej części rysunku w ośmiobocznej ramce umieszczono portret Emilii Plater, pod którym w giloszowej rozetce ozdobionej stylizowanymi liśćmi widnieje godło Państwa. Poniżej wydrukowane są litery serii i numer siedmiocyfrowy w kolorze czerwonym.

W lewej części rysunku na tle ciemnego prostokąta umieszczono postać kobiety z dziećmi.

U góry nad treścią prawą i lewą umieszczono cieniowane liczby 20, na dole zaś motywy ornamentacyjne, po środku których w tarczach okrągłych znajdują się monogramy BP.

Środek rysunku wypełniają napisy:

BANK POLSKI
DWADZIEŚCIA ZŁOTYCH

Warszawa, 11 listopada 1936 r.

Prezes: Byrka

Dyrektor Naczelny: Barański

Skarbnik: Orczykowski

Nad tekstem znajduje się ornament ze stylizowanych kłosów oplecionych wstęgą, poniżej zaś rozeta giloszowa z cieniowaną liczbą 20, po bokach jej stylizowane kłosy, a pod nią falista wstęga z literami BP.

Na marginesie poniżej wodnego znaku znajduje się ozdobna rozetka z liczbą 20.

Pod rysunkiem na dolnym marginesie biletu umieszczono napisy w środku „Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych”, z lewej strony „W. Borowski Fec.”, z prawej „Wł. Vacek Sc.”.

Odwrotna strona biletu wykonana jest w kolorze granatowym na tle jasno-ceglastym.

Środek rysunku ujęty w prostokątną ramkę przedstawia zamek z katedrą na Wawelu, po bokach jego na tle ciemnych prostokątów umieszczono postacie symboliczne.

U góry po środku znajdują się dwie wstęgi z napisem: „Dwadzieścia Złotych”, a po obydwu stronach stylizowane kłosy i liście.

Pod widokiem Wawelu na tle giloszowym znajduje się jasna wstęga z ciemną tarczą pośrodku, zawierającą monogram „BP”, po bokach jej umieszczono napis „Bilety Banku Polskiego są prawnym środkiem płatniczym w Polsce”.

W dolnych rogach widnieją ośmioboczne tarcze z liczbami 20.

Wstęga i tarcze przybrane są stylizowanymi kłocami i liśćmi.

Płaszczyzny po obu stronach rysunku ujęte z boku falistymi wstęgami, wypełnione są motywami giloszowymi.

Warszawa, 10 września 1938 r.

BANK POLSKI”.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nie zatwierdziło do użytku szkolnego broszury: I. Ścisło. Ślusarz maszynowy i poleca całkowite wycofanie jej z obiegu.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 4. X. br. Nr. I. A. W.-2678/38 oznajmiło, że ukazało się wydawnictwo pt. „Stosunki służbowe nauczycieli”, opracowane przez St. Marszałka, Wł. Wilanowskiego i J. Wójcika.

Cena sprzedażna 1 egz. wynosi zł 6; przy zamówieniach zbiorowych dla urzędników Kuratorium Okręgu Szkolnego zł 4, po dokonaniu wpłaty na konto czekowe czasopisma „Oświata i Wychowanie” w P. K. O. nr. 30203.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdziło do użytku szkolnego dla liceów ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli (Dz. Urz. Nr. 6/38. poz. 195) pracę prof. Uniw. St. Batorego Dr Wacława Komarnickiego pt. *Ustrój Państwowy Polski Współczesnej — Geneza i system, Wilno 1937*, omawiającą powstanie Państwa Polskiego, jego Konstytucję, ordynację wyborczą do Sejmu i Senatu oraz ustrój administracyjny i samorządowy Polski.

Cena egzemplarza w księgarniach wynosi zł 15. Przy zamówieniach szkolnych, dokonywanych za pomocą wpłat na konto P. K. O. 704.104 obniżona jest do zł 10 wraz z przesyłką.

Muzeum Oświaty i Wychowania i Centralne Pracownie Dydaktyczne zawiadamiają, że przeprowadziły się z ul. Hożej 88 na ul. Senatorską 29, Galeria Luxemburga.

Państwowa Szkoła Higieny w Warszawie, Chocimska 24, podaje do wiadomości, że zalecona dla szkół tablica propagandowa pt. „Higiena w domu i w szkole” (Dz. Urz. M. WR. i OP. Nr. 8 z dn. 10/VIII 38, poz. 259) jest do nabycia w Sekretariacie P. S. H. i może być wysyłana na zamówienia poszczególnych szkół lub jako zamówienia zbiorowe, za pośrednictwem Inspektoratów szkolnych. Cena tablicy zł 2.50.

W dniach 3 i 4 lutego 1939 r. odbędzie się w Krakowie w Instytucie Geograficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego 11 Zjazd Koleżeńskich Geografów Krakowskich poświęcony złożeniu hołdu ceniom Prof. Ludomira Sawickiego.

Komitet Organizacyjny zaprasza do udziału w Zjeździe wszystkich wychowanków Instytutu Geograficznego U. J. oraz wszystkich uczniów Śp. Prof. L. Sawickiego zarówno uniwersyteckich jak uczestników kursów i wykładów, na których Śp. Zmarły działał.

Komitet Organizacyjny prosi gorąco o zgłoszenie udziału (adres: Instytut Geograficzny U. J. Kraków, ul. Grodzka 64) i podanie adresów, celem doręczenia komunikatów i programu.

Szkoła Rzemieślniczo Przemysłowa w Sosnowcu, ul. Kilińskiego 25, oferuje wykonanie noszy typu lżejszego wojskowego (typ używany w P. C. K.) w wykonaniu solidnym z dobrych materiałów, polakierowane, za cenę zł 30.

W związku z koniecznością zaopatrzenia żeńskich hufców licealnych w odpowiedni sprzęt ratowniczy, zwraca się uwagę Dyrekcji Szkół na powyższą ofertę.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Chrońmy dzieci przed ślepotą.

Oglądając oczyma piękny świat zewnętrzny, nie myślimy o ludziach ślepych, nie zdajemy sobie sprawy z tego, jak wielkim skarbem jest wzrok, a jak strasznym kalectwem i nieszczęściem jest ślepotą. Z chwilą oślepienia kończy się dla człowieka pracy jego życie czynne, zostaje wykreślony z listy ludzi pracujących, opuszcza szeregi swego zawodu i powraca już na stałe do domu — jeśli ten posiada. Jeśli oślepienie jedyni żywiciel rodziny, to zazwyczaj rodzina popada w nędzę, losy szeregu ludzi zostają zmienione, często ich przyszłość stracona. Los rolnika i robotnika, los człowieka ubogiego w chwili oślepienia jest często tragiczny. A co przeżywa w duszy człowiek ślepy, zdając sobie sprawę z tego, co utracił i parząc na nędzę swoich najbliższych?

W Polsce oblicza się ilość ślepych na około 30.000 ludzi, a nieporównanie więcej żyje ludzi mających tylko jedno oko, ponieważ wzrok drugiego oka z różnych powodów stracili. Nie trudno wyobrazić sobie koszt ponoszony przez społeczeństwo, zmuszone do utrzymywania tych nieszczęśliwych, a często i ich rodzin.

Przyczyny oślepienia są różne, medycyna zwalcza je i stara się ograniczyć ilość tych kalek. Wiele chorób prowadzących do ślepoty jest uleczalnych, jeśli tylko chory zgłosi się na czas do okulisty. Niestety, jakże często z powodu niskiego stanu kultury i małej znajomości zasad pielęgnowania zdrowia zwłaszcza po wsiach, ludzie chorzy na oczy nie zgłaszają się do lekarza w ogóle, lub też zgłaszają się za późno, zazwyczaj wtedy, gdy jedno oko już oślepienie, a wzrok oka drugiego ulegnie znacznemu uszkodzeniu. Wiele groźnych dla wzroku chorób ocznych przebiega bez większych bólów, co nie zmusza wprost do szukania pomocy lekarskiej. A skutki takiego postępowania są tragiczne.

W szeregu różnych przyczyn oślepienia duże znaczenie mają różnego rodzaju skaleczenia oczu. Liczne skaleczenia oka przy pracy, a zwłaszcza przy obróbce metali w przemyśle, są zwalczane za pomocą okularów ochronnych, różnych sposobów zabezpieczenia maszyn i narzędzi pracy, przez cały szereg czynników, stwarzających większe bezpieczeństwo pracy. Zdarzają się jednak liczne wypadki skaleczeń oka poza sferą przemysłu, u ludzi żyjących na wsi, u ludzi, nie spodziewających się, że im właśnie to niebezpieczeństwo grozi. W rolnictwie zdarzają się często skaleczenia oka np. przy klepaniu kosy, podczas naprawy narzędzi pracy, w kuźniach wiejskich itd. Często groźne dla wzroku skutki spowodują nawet drobne skaleczenia oka, jak uderzenie ziarnkiem zboża podczas młocki, skaleczenie źdźbłem słomy przy żniwach, jeśli dołączy się zakażenie oka i spowoduje wrzód rogówki. Ciężkie urazy oka, spowodowane uderzeniem rogiem krowy, uderze-

niem odłamkiem drzewa podczas rąbania drzewa, skaleczenia odłamkiem młotka i żelaza, prowadzą prawie z reguły do utraty wzroku, lub nawet do utraty gałki ocznej. Jeśli dodamy do tego ciężkie skaleczenia oka nożem, drutem i innymi kończystymi przedmiotami, dalej urazy oka zadane podczas bójki kamieniem, kijem, widłami itd., następnie postrzały oka z broni palnej i skaleczenia podczas wybuchów, oparzenia oczu wapnem itd., to widzimy, jak i na wsi zdarza się wiele groźnych wypadków prowadzących do ślepoty. Przy odpowiedniej ochronie i uwadze można by uniknąć wielu wypadków skaleczeń oka przy pracy na wsi, a już trudno się pogodzić z faktem, że tylu ludzi traci oczy zupełnie niepotrzebnie podczas lekkomyślnych bójek, lub wskutek manipulowania środkami wybuchowymi itp.

W tej dużej grupie, obejmującej skaleczenia oczu z najrozmaitszych przyczyn, niestety bardzo duży odsetek stanowią dzieci; według statystyk niemieckich 25%, a poprzednio nawet 35%. Są to cyfry wysokie i tragiczne, zwłaszcza, jeśli sobie uzmysłowimy, że te rzesze dzieci oślepiły niepotrzebnie, że można je było przed tym kalectwem ochronić. Nie są to wypadki przy pracy, od których często nie można się ustrzec, nie są to skaleczenia oczu podczas katastrof itp., ale skaleczenia spowodowane brakiem dozoru i zaniedbaniem w stosunku do bezpieczeństwa i zdrowia dzieci. Nie wiadomo, ile takich dzieci jest w Polsce, ale obserwując tę ilość dzieci ze skaleczonymi oczami, które zgłaszają się do kliniki, można przyjąć, że liczba ta jest bardzo wysoka.

Jak ciężki jest los ślepego dziecka! O ile przed dzieckiem zdrowym życie stoi otworem, to dla dziecka ślepego jest właściwie zamknięte. Rozwój umysłowy, poznanie świata zewnętrznego, zdobycie różnorodnych wrażeń i pojęć, są wielokrotnie utrudnione i ograniczone. Jeśli chodzi o dziecko ludzi ubogich, którzy nie mogą zapewnić dziecku fachowej opieki i wychowania w odpowiednim zakładzie, to rozwój umysłowy pozostaje na bardzo niskim poziomie, tym niższym, im wcześniej dziecko oślepiło. Wychowane w domu, wśród dzieci widzących, czynnych, rozwijających się prawidłowo, staje się człowiekiem niepotrzebnym, niezaradnym, a często pośmiewiskiem rówieśników. Otoczenie w najlepszym razie prócz litości nic takiemu dziecku dać nie może. Dzieci takie umierają nie żałowane w krótkim czasie, albo też zostają żebrakami.

Wiele dzieci traci wzrok wskutek skaleczenia oka, a są to przeważnie dzieci ludzi ubogich, robotników i rolników. Gra tu rolę brak odpowiedniej opieki ze strony rodziców i otoczenia, niemożność uchylenia w danej chwili niebezpieczeństwa grożącego oku. Prócz warunków materialnych, gra tu rolę często i ciemnota rodziców, nie-

świadomość niebezpieczeństwa niektórych zabaw, brak odpowiedniej kultury. Dzieci ludzi zamożniejszych, otoczone lepszą opieką, prawie wyjątkowo ulegają skaleczeniu oka.

Patrząc na szeregi biednych dzieci ze skaleczonymi oczami, dzieci cierpiących i nieszczęśliwych, które oślepiły, lub którym grozi ślepotą, starajmy się przez odpowiednią akcję ochronić choć część dzieci przed skaleczeniami oka i przed ślepotą. W tym celu chciałbym podać pewien materiał służący za podstawę do akcji zwiększenia opieki nad okiem dziecka, zarówno przez pouczanie dzieci o niebezpieczeństwach grożących ich oczom, jak i przez uświadamianie rodziców.

Już drobne zadrapania, zaprószenia oka, łącznie się z nieznacznym skaleczeniem powierzchni rogówki, mogą być niebezpieczne, jeśli dołączy się zakażenie. Zwłaszcza u ludzi cierpiących na chroniczne ropienie woreczka łzowego lub na zapalenie spojówek, takie małe skaleczenia oka mogą stać się punktem wyjścia dla ciężkiego wrzodu rogówki, po którym wytworzona gruba blizna, t. zw. bielmo, silnie upośledza wzrok, a często powoduje ślepotę oka. Wczesne, energiczne leczenie może zapobiec tej ciężkiej chorobie oka. Wszystkie skaleczenia oka połączone z przebicciem ścian gałki ocznej są skaleczeniami ciężkimi i często mimo leczenia powodują utratę wzroku lub nawet oka. Są to rany zadane nożem, drutem, igłą, patykiem itd. Oko jest przecież organem bardzo delikatnym, nie wytrzymałym tego rodzaju urazów. Naturalnie urazy tępe, uderzające oko z dużą siłą, powodują często natychmiastowe zniszczenie gałki ocznej. Są to urazy zadane ręką, krową, silne uderzenia pięścią, kamieniem, kijem itd. Również groźne dla wzroku są wszelkie skaleczenia połączone z utkwieniem w oko ciała obcych, np. skaleczenia odłamkiem młotka przy kuciu, przy odcinaniu nitów itp.

Skaleczenie oka nie tylko spowoduje niebezpieczeństwo utraty wzroku tego oka, ale również może prowadzić do ślepoty drugiego oka, jeśli powstanie t. zw. sympatyczne zapalenie. Każda ranka, nawet drobna, przebijająca oko, stwarza niebezpieczeństwo zapalenia sympatycznego i to nie tylko w krótkim czasie po skaleczeniu, ale nawet po wielu latach. Dlatego konieczna jest fachowa obserwacja i natychmiastowe usunięcie skaleczonego oka w chwili groźnych objawów, aby uchronić wzrok oka drugiego.

Nie można pocieszać się tym, że człowiek ma dwoje oczu i skaleczenie lub utrata wzroku jednego oka nie powoduje jeszcze ślepoty, pozwalając na wykonywanie wielu prac w życiu na równi z człowiekiem widzącym prawidłowo. Utrata jednego jest już dużym ograniczeniem w możliwościach życiowych człowieka, stwarza daleko większą groźbę całkowitego oślepienia w razie choroby, lub skaleczenia drugiego oka. Dlatego też należy czynić wszystko co możliwe, aby nie dopuścić do skaleczenia oka.

Skaleczenia oczu u dzieci można podzielić na pewne rodzaje, które omówimy po kolei:

Skaleczenia oczu u dzieci małych w wieku przedszkolnym: już dzieci małe, dwuletnie, lub

jeszcze mniejsze, pozbawione odpowiedniej opieki, kaleczą się w oko odłamkami szkła podczas rozbicia szklanki lub flaszki, służącej w danej chwili temu dziecku za zabawkę. Małe dzieci biorą wszystko do ręki, a niestety, często również nóż, nożyczki, szydło lub igłę, pozostawione w zasięgu rączek dziecka na stole. Podczas takiej zabawy może ulec skaleczeniu i drugie dziecko, znajdujące się blisko. Znam wypadek, gdzie trzyletnie dziecko przebiło oko swemu ojcu śpiącemu nożem, który leżał na stole przy łóżku. Również podczas upadku na kant ostrych sprzętów, na drzwiczki od pieca itp. tracą dzieci oczy. Widziałem dziecko kilkuletnie, które wypaliło sobie oko gorącym haczykiem, służącym do poprawiania ognia w piecu.

Są pewne mechanizmy skaleczeń oka nożem u małych dzieci i powtarzające się często np. skaleczenie oka przy próbie rozwiązania nożem węzła sznurowadeł u bucików, węzła zawiązanej paczki itd. Czasem wypadki takie są specjalnie tragiczne. Ojciec przywozi z miasta upominek w paczce zawiązanej sznurkiem. Ucieszone dziecko stara się rozwiązać sznurek przy pomocy noża i kaleczy się w oko.

Bieganie z patykiem w rękę, strzelanie z łuku, bitki patykami kończą się często tragicznie.

Zapobieganie takim wypadkom nie jest trudne, polega na zwiększeniu dozoru nad dziećmi, nad ich zabawami i na pouczaniu rodziców, aby wszelkie ostre przedmioty chowali w miejsca dla dzieci niedostępne.

Skaleczenia oczu w szkole: wchodzi tu w grę przedmioty ostre, jak ołówek, stalówka i nóż, używany dziś obowiązkowo przez dzieci w myśl przepisów szkolnych do zajęć praktycznych. Widziałem dziecko skaleczone nożem w oko przy struganiu kołka na polecenie nauczycielki. Widziałem dzieci z oparzonymi oczami kwasem siarkowym podczas pokazów chemicznych robionych przez nauczyciela. A jak tragiczne wypadki mogą się zdarzyć w szkole, niech posłuży ten przykład: chłopak 12-letni został podczas lekcji szkolnej skaleczony przypadkowo przez kolegę stalówką w powiekę i oko. Nauczyciel, kierowany najlepszymi chęciami, zajadynował rankę powieki i odpowiednio uspokoił rodziców. Zarówno ranka powieki jak i niezauważona początkowo ranka rogówki zgoiły się szybko. Ale za kilka tygodni powstało sympatyczne zapalenie i mimo wszelkich sposobów leczenia, chłopak stracił wzrok obu oczu, prawie zupełnie. O pracy wzrokowej nie ma mowy.

Niebezpieczne mogą być również zaprószenia wiórkami struganego chemicznego ołówka. Jest to barwik anilinowy, który wnika głęboko w tkanki i powodować może nekrozę. Zwłaszcza koniec takiego ołówka wbity do oka. W wyższych klasach, a przede wszystkim w szkołach zawodowych zdarzają się dość często lżejsze i cięższe wypadki skaleczenia oka odłamkami metalowymi przy obróbce metali, szkła itd. O ile mogłem się zorientować, okularów ochronnych nie używa się prawie z zasady.

Boisko szkolne: tutaj zdarzają się skaleczenia

oczku kamieniem, kasztanem lub śniegiem, patykiem podczas walk (szermierka). Również skaleczenia strzałą z łuku i uderzenia oka piłką podczas gry w palanta lub tenis. Znam ucznia 18-letniego, który stracił oko po uderzeniu kulą mokrego śniegu. Nawet na pozór niewinne zabawy mogą powodować utratę oka np. zdarzają się skaleczenia oka przy wyjmowaniu kołka wbitego do ziemi, przy wrywaniu zielska itp.

Na wycieczce szkolnej: oprócz niebezpieczeństw wyżej wymienionych, zdarzają się skaleczenia oka gałązką drzewa, cierniem itp.

Dzieci szkolne poza szkołą:

a) **w domu:** skaleczenia narzędziami pracy podczas pomocy w pracy rodzicom, a więc nożem, dłutem, odłamkiem gwoźdźca przy odcinaniu go obcęgi itp. Skaleczenia odłamkiem drzewa przy rąbaniu, odłamkiem młotka przy rozbijaniu kamieni, przy klepaniu kosy. Oparzenia oczu wapnem. Skaleczenia oczu podczas żniw i młocki. Uderzenie biczem. Skaleczenia rogami krowy. A również zdarzają się wypadki pogryzienia w oko przez psa, lub nawet wybicie oka dziobem przez koguta.

b) **w gronie kolegów poza zasięgiem wzroku rodziców:** tu należą groźne skaleczenia oka podczas karygodnych zabaw. A więc chłopcy przygotowują „bombę” z niegaszonego wapna, wsypując je do flaszki, zalewają wodą i korkują, a odłamki szkła i żrące wapno pozbawiają wzroku mniej ostrożnych sprawców. Wybuchy środków wybuchowych powodują najczęściej nie tylko utratę obu oczu, ale i ciężkie rany różnych okolic ciała, a gdy wybuchają w chwili, gdy są jeszcze trzymane w ręce, powodują utratę kilku palców, najczęściej prawej ręki. Robienie bomb z prochu dla głuszenia ryb, wrzucanie pocisków karabinowych do ogniska, rozbieranie zapalników i zabawa nabojami dynamitowymi, służącymi do rozsadzania skał, bynajmniej nie są zdarzeniami wyjątkowymi. Wystarczy czytać gazety, aby się dowiedzieć bodaj o części tych tragicznych wypadków. Wypadkom takim ulegają nie tylko dzieci starsze, manipulując tymi środkami wybuchowymi, ale nawet dzieci kilkuletnie, które znalezione splotki podpalają zapałką lub t. p. Zawsze ponoszą tu współwinę rodzice, którzy przynoszą środki wybuchowe do domu i pozostawiają je w miejscu dostępnym. Znam wypadek skaleczenia obu oczu podczas przygotowywania petardy na święta Wielkanocne. Chłopak 12-letni rozcierał chloran potasu z siarką w żelaznym moździerzu. Nastąpił wybuch, który rozerwał żelazny moździerz, a odłamki spowodowały ciężkie skaleczenie głowy z złamaniem kości. A pieniądze na kupno tych chemikaliów otrzymał od własnej matki, którą ubłagał.

Zdarzają się liczne urazy oka przy strzelaniu z pistoletów korkowych i tak obecnie rozpowszechnionych straszaków. Widziałem chłopców z oparzonymi oczami po wystrzale straszaka podczas lekcji szkolnej. Tragedią jest to, że straszaki są wszędzie tak łatwo dostępne.

Wszystkie podane tutaj mechanizmy skaleczenia oka nie wyczerpują tematu, niechaj jednak to, co podałem wystarczy do poznania, jak różne są przyczyny skaleczeń oka u dzieci i jak wiele niebezpieczeństw czyha na każdym niemal kroku.

Jeśli chodzi o sposoby zapobiegania skaleczeniom oczu u dzieci, to należy działać w dwóch kierunkach: przez pouczanie dzieci, oraz przez uświadamianie rodziców i zmuszenie ich do poczucia odpowiedzialności za los oczu dzieci. Od pierwszej klasy należy wpajać dzieciom w odpowiedni sposób przestrogi dotyczące ochrony oczu, w wyższych zaś klasach przez cytowanie przykładów z życia zmusić dzieci do chwili zastanowienia się nad niebezpieczeństwem niektórych „zabaw”. Zwiększenie opieki nad dzieckiem w domu, w szkole i poza szkołą. Przyuczanie dzieci do ostrożnego obchodzenia się z narzędziami pracy (noż, nożyczki, stalówka, ołówek itd.). Przedmioty te, gdy są niepotrzebne, należy zaraz odkładać na swoje miejsce w odpowiednim porządku, ostrzem od siebie. Ta umiejętność przyda się zawsze i we wszystkich zawodach. Gestykulowanie z ołówkiem lub nożem w ręku, bieganie z ostrymi przedmiotami lub patykiem w ręku, nie zwracanie uwagi podczas pracy nożem na siedzącego blisko towarzysza, to wszystko są momenty mogące się skończyć tragicznie.

Odpowiednia organizacja bezpieczeństwa pracy i opieka podczas zajęć praktycznych. Przy energicznej i stale prowadzonej akcji uwzględniającej te wszystkie momenty uda się z pewnością ochronić wiele dzieci przed skaleczeniem oczu i przed ślepotą. A gra warta wysiłku, chodzi tu bowiem naprawdę o rzecz wielkiej wagi.

Również wiele dzieci możnaby ustrzec przed ślepotą przez uświadomienie rodziców o niebezpieczeństwach grożących ze strony innych chorób ocznych. Ropienie oczu noworodków spowodowane wiewiórowym zapaleniem spojówek jest chorobą bardzo groźną, prowadzącą często do zupełnej ślepoty. Przy wczesnym energicznym leczeniu przez lekarza można chorobę tę szybko wyleczyć, niestety zdarza się aż nazbyt często, że matki, nie zdając sobie sprawy z grozy sytuacji, lub też powodowane fałszywym wstydem, zgłaszają się do lekarza za późno, często po kilku tygodniach trwania choroby, gdy wszelki ratunek jest już spóźniony. Należy pouczać matki, że dla ochrony przed tą chorobą każde dziecko zaraz po urodzeniu musi mieć zapuszczone do oczu krople protargolu przez lekarza lub położną i to najlepiej przez trzy dni z rzędu. A każde ropienie oczu u noworodków wymaga natychmiastowego leczenia przez lekarza.

Z innych, często groźnych chorób ocznych u dzieci, należy wymienić skrofuliczne zapalenie rogówek, jaglicę i zapalenie rogówek przy kile wrodzonej. I tutaj odpowiednie leczenie chroni przed ślepotą.

*Dr Marian Wilczek
Docent U. J.*

Szkoła wobec nowego regulaminu licealnych egzaminów dojrzałości.*)

Nowy regulamin egzaminu dojrzałości z dnia 2 lipca 1938 r. jest naturalnym wykończeniem nowego ustroju szkolnego, zamykającym ogólne wykształcenie młodzieży, a torującym jej drogę do studiów wyższych.

Samo ukończenie liceum bez egzaminu, poza wykształceniem — nic pozytywnego dla możliwości życiowych nie daje. Tym więcej na szkole ciąży obowiązek żywego i rychłego zainteresowania się sprawą egzaminu, którego przeprowadzenie należałoby potraktować z uwagą i w zależności od całego toku nauki uczniów w ciągu różnych faz realizowania nowego ustroju szkolnego. Jak zaś realizacja nauki programu w liceach ogólnokształcących nasuwała i nasuwać będzie jeszcze wiele trudności tak nauczycielstwu jak i młodzieży — podobnie sprawa tego ostatniego aktu studiów licealnych ściśle z nimi związanego nie jest tak łatwą, jakby się na pierwszy rzut oka po przeczytaniu regulaminu wydawało. Trudności wynikają nie tyle z formalnych przepisów regulaminu nowego, ile raczej z problemu ustalenia wyników nauczania w liceum.

Sam regulamin w zarysach podobny jest do dawnego, wykazując zasadnicze różnice tylko w tych wypadkach, gdzie związek egzaminu z programem i zasadniczymi celami nauczania w liceum tego wymaga. Inne zaś drobne odchylenia przeważnie natury formalnej nie zmieniają zasadniczo całości kształtu dawnej formy egzaminu.

W skład egzaminu według par. 10 wchodzią na poszczególnych wydziałach przedmioty stanowiące podstawę dydaktyczną danego wydziału, egzamin pisemny zaś zdaje uczeń z 2 przedmiotów, tj. na każdym wydziale z j. polskiego, zależnie zaś od wydziału, z j. obcego, z j. łacińskiego, matematyki i fizyki. Kardynalną nowością jest przepis, że ocena niedostateczna z przedmiotu egzaminu pisemnego powoduje zdawanie tego przedmiotu przy egzaminie ustnym, choćby normalnie nie był przewidzianym. Przepis ten da sposobność uczniom do spekulacji przy wyborze przedmiotów egzaminu ustnego. Dla uniknięcia zdawania dodatkowego 5-go przedmiotu będą uczniowie, zwłaszcza słabsi, wybierali przedmiot, z którego piszą zadanie egzaminacyjne.

Dalsza nowość to ta, że regulamin poza religią nie przewiduje zwolnień od poszczególnych przedmiotów egzaminu ustnego. Zwolnienie z religii nie należy jednak od oceny rocznej, lecz od wniosku egzaminatora. Ponieważ regulamin nie wyjaśnia, czym taki wniosek ma być umotywowany, nadarza się tu pole do różnych niespodzianek dla uczniów i do niejednolitego postępowania w tym względzie w różnych szkołach. Samo zwolnienie zaś dla ucznia nie ma wielkiego znaczenia, gdyż

nastąpi ono bezpośrednio przed egzaminem i niezależnie od postępów ucznia w ciągu roku szkolnego. Uczeń więc każdy musi się do egzaminu z religii przygotować.

Pomijając na razie sprawę tę, w jakim stopniu regulamin w stosunku do dawnego jest korzystnym dla ucznia czy też nie, stwierdzić trzeba, że przepisy wykluczające zwolnienia od poszczególnych przedmiotów dadzą, w odróżnieniu od dawnego egzaminu, możliwość uczniom zdolniejszym wykazania tych uzdolnień przy egzaminie w przedmiotach, których dawniej nie zdawali. Tym samym egzamin będzie pełniejszym obrazem efektów nauczania.

Przejdźmy teraz do wymagań egzaminu, która to sprawa nastęrczy niemało trudności. Wymagania te określone są ogólnie w par. 2-gim i 17-tym regulaminu.

Par. 2 mówi bowiem, że „uczeń ma wykazać, czy osiągnął taki poziom wykształcenia i ogólnej dojrzałości umysłowej, jaki odpowiada wymaganiom programowym odpowiedniego wydziału liceum ogólnokształcącego, oraz czy jest przygotowanym do podjęcia studiów w szkołach wyższych”. Par. 17 zaś określa nieco konkretniej cele egzaminu, wyjaśniając, że „egzamin ustny powinien zmierzać do zbadania stopnia rozwoju wyrobienia umysłowego i zasadniczych wiadomości ucznia z zakresu, przewidzianego programem danego przedmiotu na odnośnym wydziale”.

Jak widać ze zdań powyższych, należałoby wymagania egzaminacyjne zamknąć w zakresie zasadniczych wiadomości określonych programami. Tu tkwią największe trudności dla egzaminatorów, a leżą one głównie w elastyczności programów i metod nauczania w liceach. Wszak Ministerstwo w jednym z ostatnich okólników stwierdza, że „nauczyciele nieraz nie zawsze respektują wymagania stawiane przez nowy program zarówno co do wyboru materiału faktycznego, jak również co do sposobu jego ujmowania”. Tego rodzaju odchylenia od zasadniczych postulatów programu sprawią, że wymagania egzaminacyjne w poszczególnych szkołach będą różne, zależnie od tego, jak nauczyciel program zrealizował. Poza tym specjalnie niektóre przedmioty mimo najlepszej woli nauczyciela, pod względem wyboru materiału określonego w programie ramowo, nastęrczają wiele trudności jak np. historia.

Chcąc należycie ocenić stosunek egzaminu dojrzałości licealnego do dawnej matury pod względem stopnia trudności, jakie się nastęrczają młodzieży, należałoby zrobić porównanie warunków, w jakich znajdowali się dawniej abiturieni przed maturą, a w jakich znów znajdują się dzisiejsi liceanci. Wówczas uprzytomnimy sobie, że 1) tamci mieli staranną i dostateczną podbudowę pod ostateczne opanowanie całości kształtu wiadomości, które im dała szkoła średnia, 2) posiadali wszystkie podręczniki do poszczególnych przedmiotów,

*) Referat wygłoszony i przedyskutowany na posiedzeniu Krakowskiego Oddziału Stow. Dyrektorów Szkół Średnich 20-go października br.

3) rozporządzali wystarczającym dostatecznie czasem, potrzebnym do przygotowania się do egzaminu, gdyż nauka w kl. VIII. była w poważnej mierze tylko powtórzeniem i ugruntowaniem nauki zwłaszcza w II. półroczu, 4) lepsi uczniowie korzystali ze zwolnień od egzaminu ustnego w zakresie poszczególnych przedmiotów.

Dziś jest inaczej. Młodzież dzisiejszych II-ch klas licealnych przechodziła kilka faz organizacyjnych szkoły średniej poprzez dawne gimnazjum, nowy typ 4-klasowego gimnazjum i liceum. W czasie tych 8-letnich studiów odczuwała na sobie zmiany programów szkolnych, które w większości przedmiotów były i są tymczasowe, a w niektórych (j. niemiecki, religia) nosiły charakter przejściowy. Jest więc rzeczą zrozumiałą, że ta okoliczność nie mogła wpłynąć na ustalenie rezultatów nauczania i młodzież ta, na której — trzeba przyznać — próbowano realizować nowe programy, — w wielu wypadkach może wykazać pewien chaos w wiadomościach przyswojonych w szkole w sposób nie zawsze racjonalny i rezultatywny.

Jeśli zaś zastanowimy się, jakim czasem rozporządzać będą nasi abiturienti liceów w celu przygotowania się do egzaminów i równocześnie pomyślimy o realizacji programu naukowego II. kl. licealnych, to musimy dojść do przekonania, że tego czasu jest niewspółmiernie mało. Wszak z obecnej obserwacji młodzieży stwierdzić można, że jest ona normalną nauką szkolną przeciążona tak, że przeciętnemu uczniowi nie wiele czasu pozostaje na konieczny odpoczynek, wielu zaś nie może nadążyć wymaganiom szkoły. Dziś już w trosce o realizację programu nauki wobec mnogości materiału, jaki trzeba jeszcze przerobić — zapomina się o tak niedawno aktualnej sprawie przeciążenia młodzieży. Jednak szkoła musi się liczyć z możliwościami wykonania pracy przez uczniów. Gdy więc uprzytomnimy sobie, ile to jeszcze materiału naukowego muszą nasi abiturienti w tym roku szkolnym zgłębić, zanim ich szkoła do matury przygotowuje, spostrzeżemy, że na samo powtórzenie materiału nie pozostanie wiele czasu, choćby egzamin odbył się możliwie najpóźniej, jak informują Władze Szkolne.

Brak podręczników, zwłaszcza do takich przedmiotów, które wymagają pamięciowego opanowania materiału, też w niemałym stopniu utrudnia przygotowanie do egzaminu, podobnie jak już obecne normalne przygotowywanie się ucznia do lekcji. Wreszcie stwierdzamy też, że obecnie uczniowie pracowitsi i zdolniejsi pozbawieni są tych przywilejów, które mieli ich poprzednicy w formie zwolnienia od zdawania ustnego niektórych przedmiotów.

Z tego porównania wysnuć łatwo wniosek, że nowy egzamin dojrzałości przedstawia więcej trudności dla uczniów niż dawny.

Ale nie tylko dla uczniów.

Trudności stają też przed egzaminatorami, którzy przecież muszą wziąć na siebie pełną odpowiedzialność za sumienne przeprowadzenie egzaminu. Aby sumiennie przeprowadzić egzamin, trzeba przede wszystkim zdawać sobie sprawę do-

kładnie z zakresu wymagań egzaminacyjnych. Jak już wyżej była o tym mowa, ustalenie ścisłych wymagań utrudnia niezmiernie ramowość i elastyczność programów, co w mniejszym lub większym stopniu zauważa się w zakresie poszczególnych przedmiotów. Dalsze wątpliwości wypływają też z problematycznej — jak dotąd — realizacji programów licealnych. Wszak programy te zrealizowano dopiero w pełni z zakończeniem I. klasy licealnej. Nikt jeszcze nie miałby odwagi wypowiedzieć sądu o wynikach nauczania w kl. II-iej licealnej. Kwestia ta będzie dopiero realną w przededniu egzaminu dojrzałości. To też tym bardziej trudno dziś określić zakres wymagań przy egzaminie, zwłaszcza, że specjalnie niektóre przedmioty pod względem wyboru materiału następują w różnych szkołach, zależnie od wielu warunków swobodnych danej szkole — wiele kłopotów.

Aczkolwiek trudno w niniejszym artykule poddawać pod tym względem analizie wszystkie przedmioty egzaminu, to jednak nie od rzeczy będzie wykazać pewne wybitniej nasuwające się wątpliwości.

Wiele ich przysporzy j. polski. Wszakże już uwagi do programów tego przedmiotu wskazują, że w doborze materiału nauczania należy kierować się miejscowymi warunkami, poziomem klasy itp. Stąd wniosek, że wymagania egzaminacyjne muszą być uzależnione od specyficznych warunków nauczania w każdym liceum. Sprawa lektury obowiązkowej może być też sporną, ułatwia ją jednak zestawienie lektury, o której mówi program, że w każdym wypadku nauczyciel może je pominąć. Należałoby tu nadmienić, że przy egzaminie obowiązywać może tylko lektura liceum, a nie gimnazjum.

Wątpliwości mogą nasunąć wymagania z zakresu analizy utworów, stopnia znajomości poszczególnych epok, prądów i kierunków literackich, wreszcie nauki o języku. W tych zagadnieniach nietrudno wpaść w dowolność in plus czy in minus, a więc w zróżniczkowanie wymagań nawet w tej samej szkole u różnych nauczycieli. Z wielką ostrożnością należałoby traktować kwestię właściwego celowego zróżniczkowania stopnia wymagań z j. polskiego w poszczególnych wydziałach, zwłaszcza między wydziałem humanistycznym i klasycznym, a matem.-fiz. i przyrodniczym. Na tych ostatnich wydziałach j. polski jest przedmiotem egzaminu w wypadku niedostatecznej noty z zadania.

Większe trudności nasuną się przy egzaminie z historii. (wydz. hum. i klas.). Z programu wynika, że materiał egzamin ustanowiłby 32 tematy z historii powszechnej i polskiej, które mają dać uczniowi „pojęcie ciągłości historycznej oraz pojęcie współzależności wszystkich dziedzin życia ludzkiego”.

Wobec różnorodności w opracowywaniu zagadnień niełatwo będzie ustalić na jakie epoki ma być położony nacisk przy egzaminie. Wszakże w ustępie o celach nauki historii jest mowa „o zdobyciu określonego ramami zagadnień zasobu wiedzy z historii Polski i powszechnej ze szczególnym

uwzględnieniem udziału Polski w tworzeniu dziejów i kultury europejskiej". Jednak właśnie ta ramowość stwarza duże trudności w konkretnym ujęciu materiału, jako wyników nauczania, które będą stanowiły zarazem materiał egzaminu.

Inaczej nieco, choć nie łatwiej przedstawia się sprawa egzaminu w zakresie języków starożytnych, a szczególnie j. łacińskiego. Jest rzeczą jasną, że należałoby wymagać opanowania znajomości języka w takim stopniu, by uczeń „zorientował się w treści nieprzerabianego materiału, a nie-trudnego ustępu jednego z prozaików czytanych w szkole i zdołał przełożyć przy pomocy słownika na język polski, tudzież zrozumiał kulturę antyku". Rodzi się jednak wątpliwość, czy po urywkowym i dość pobieżnym przeczytaniu zaledwie 4-ch autorów (Cicero, Vergili, Tacyt i Horacy) zdoła uczeń uporać się z nieznanym tekstem. Należałoby więc szczególnie ostrożnie dobierać teksty, by nie przedstawiały zbyt trudności stylowych i leksykalnych. W większym znacznie stopniu należy to wziąć pod uwagę przy języku greckim.

W zakresie języków nowożytnych zadanie omińnięcia trudności ułatwia ustęp o celach nauczania tych przedmiotów. Stamtąd można wydobyć dość konkretne określenie wymagań. Należałoby tylko ustalić formę egzaminu ustnego, która nie musi w znaczniejszym stopniu odbiegać od dotychczasowej.

W zakresie przedmiotów stanowiących podstawę dydaktyczną wydziału matematyczno-fizycznego i przyrodniczego, programy konkretniej określają materiał nauczania, który zarazem musi stanowić podstawę wymagań egzaminacyjnych. Wątpliwość budzić może w matematyce stopień wprawy i sprawności w rozwiązywaniu zadań, co dało się już zauważyć przy realizacji kl. I-ej.

W zakresie wymagań z religii nie trzeba zapominać o tym, że w stosunku do gimnazjalnego programu dojrzałości odpadnie materiał z historii kościoła, który nie stanowi przedmiotu nauki w liceum. Pozostanie tylko dogmatyka i etyka.

Zestawiwszy tylko przykładowo różne wątpliwości, na jakie napotkają tak uczniowie jak i nauczyciele przy egzaminie, łatwo wysnuć postulat, że najżywotniejszą rzeczą byłoby ustalenie wymagań egzaminacyjnych z poszczególnych przedmiotów. Ze względu na to, że każde liceum ma swój charakter, a każdy nauczyciel liceum swoją metodę pracy, nie można ustalać wymagań jednakich dla wszystkich liceów, ale przeciwnie, każda szkoła w swoim zakresie winna się zatroszczyć o to, aby uczniowie dość rychło wiedzieli, czego egzaminatorowie będą od nich przy egzaminie wymagali. Należałoby więc w każdym liceum przed wpływem I. półroczu zainteresować tym Komisję

klasowe II-gich klas licealnych, przy czym każdy nauczyciel przedmiotu egzaminacyjnego przedstawiłby dokładny wykaz materiału naukowego, stanowiącego minimum wymagań przy egzaminie. Wymagania te winny być ściśle uzależnione od tego, jaki materiał nauczyciel faktycznie z uczniami przerobił, czy przerobi. Warto by się przy tym zastanowić, czy nie byłoby pożądaną rzeczą, aby przy egzaminie uczniowie(nice) ze swej strony przedłożyli materiał przerobiony z poszczególnych przedmiotów. Miałoby to szczególniejsze znaczenie dla uczniów, którzy w ciągu studiów licealnych zmienili Zakład, jakoteż dla szkół prywatnych, którym Władze Szkolne zwykły przydzielać obcą Komisję Egzaminacyjną. Tak ustalone wymagania winny być podane do wiadomości uczniów. Oczywiście nieodłącznym od tej czynności będzie takie rozplanowanie materiału w kl. II-ej, aby znaleźć też czas na systematyczne powtórzenie go w zakresie przedmiotów egzaminacyjnych. Dla ułatwienia tej pracy nie powinni nauczyciele przedmiotów, których niema przy egzaminie, żądać od uczniów tzw. powtórek przy końcu roku szkolnego. Na to już bowiem czasu młodzież nie znajdzie. W związku z racjonalnym wykorzystaniem czasu, młodzież w ostatnim roku nauki nie powinna być odciągana od pracy z okazji różnych imprez lokalnych, choćby o najbardziej szlachetnych celach.

Dla ujednostajnienia sprawy zwolnień z religii, powinny Koła Katechetów, czy Ogniska metodyczne religii ustalić warunki zwolnień zależnie od ocen rocznych z tego przedmiotu.

Jeśli rola wszystkich egzaminatorów podczas pierwszej matury o nowym regulaminie nie będzie łatwą, to przewodnictwo egzaminu będzie nierównie trudniejsze. Nie może przewodniczący przypominać o tym, że egzamin ten jest pierwszą dopiero próbą opartą na realizacji nowego ustroju szkolnego, który siłą faktu nie mógł jeszcze wrócić ani zakorzenić się w głąb szkoły. Nie może być przewodniczący urzędowym tylko wykonawcą litery regulaminu, ale musi wnikać we wszystko, co szkoła w dobie realizowania programów licealnych przeżywała i oceniać z właściwą wyrozumiałością młodzież, której przyszło wśród trudniejszych niż ich poprzednicy okoliczności, łamać się z ciężarami nowego ustroju szkolnego. Zapewne wtedy, gdy obecne programy przepracowane w praktyce wyzwolą się z cech teoretycznych i nabiorą wartości realnych, na doświadczeniu opartych — znikną te wszystkie wątpliwości.

Dziś jednak w trosce o młodzież musimy przecieć dbać o to, aby ten próg, jaki mają nasi abiturienti przekroczyć, nie stał się przypadkiem murem nie do przebiccia.

Dr Stanisław Szeligiewicz.

Harcerstwo w liceach pedagogicznych.

Zagadnienie harcerstwa w liceach pedagogicznych i pedagogiach jest dla ruchu wychowawczego i harcerskiego na terenie szkół powszechnych sprawą zasadniczą. Drogą dobrego postawienia

harcerstwa w liceach pedagogicznych i pedagogiach można przygotować nauczycieli(lki) harcerzy(ki) do pracy skautowej na terenie szkoły powszechnej. Nauczyciel wychowany w nowym lice-

um pedagogicznym winien mieć pełne zrozumienie i znajomość harcerstwa, a duży procent z nich winien objąć stanowiska przywódców młodzieży harcerskiej na terenie szkoły.

Lecz nie tylko to przemawia za zdecydowanym wprowadzeniem harcerstwa w liceum pedagogicznym. Przemawia za tym korzyść szkoły i pomoc, jaką harcerstwo może okazać w realizacji założeń wychowawczych.

Wychowanek liceum pedagogicznego ma w czasie swojej pracy na terenie szkoły zdobyć podstawowe wiadomości z zakresu swojego zawodu, rozbudzić w sobie zamiłowanie do samokształcenia i pracy nad sobą, oraz posiadać ogólną orientację w najważniejszych zjawiskach życia współczesnego Polski, wyrobić sobie jednym słowem postawę nauczyciela-wychowawcy młodego pokolenia Polski. Po tych liniach wytycznych kroczy program obecnego zakładu kształcenia nauczycieli. Życie zaś w zakładzie ma mu dać „nastawienie dynamiczne w stosunku do siebie samego, do przyszłej pracy zawodowej w szkole powszechnej, do ewentualnych możliwości pracy pozaszkolnej”. Wszystkie te zagadnienia mają przenikać pracę liceum i jego życie szkolne.

W realizacji wyżej wspomnianych założeń ideowych i zadań liceum pedagogicznego, czy to będzie chodziło o pracę nad sobą i o przeżycia wychowawcze, oparte o konkretną pracę dla dziecka, czy to o znajomość życia społeczno-organizacyjnego, opartą o poznanie Polski, czy też o zdobycie cech pionierskości i dynamiki życiowej tak potrzebnej nauczycielowi — szkoła nie może być pozostawiona samej sobie. Szkole winien pomóc ruch młodzieżowy, oparty o samą młodzież, jej potrzeby i zainteresowania. Takim ruchem młodzieżowym jest w dużej mierze dla młodzieży licealnej harcerstwo. W organizacji więc życia liceum pedagogicznego nie może braknąć tak silnego ośrodka wychowawczego, jakim jest organizacja skautowa.

Okres 3-letni w liceum jest dostatecznym okresem czasu do zorganizowania harcerskiej grupy młodzieżowej i dania jej pewnej sumy przeżyć harcerskich, oraz wyszkolenia w zakresie przywódcy młodzieży. Czas ten oraz warunki pracy ucznia i charakter szkoły decydują również o tym, że w liceum winny powstawać drużyny skautowe o nastawieniu specjalnym.

Młodzież przychodząca do liceów zetknęła się już z harcerstwem w drużynach harcerskich gimnazjalnych, wielu z nich jest harcerzami, duży procent harcerzy ma zainteresowania pedagogiczne. Nastawia ich często w tym kierunku zapoczątkowana praca w gromadzie suchów lub zastępie harcerskim. Harcerze (ki) z terenu liceum pragną stanowić odrębną swoją grupę, nie chcą, by ich przydzielano do drużyn gimnazjalnych młodszych. Wpływa to z właściwości psychicznych młodzieży w tym wieku i z chęci poważnego traktowania harcerstwa i pracy wychowawczej. A zatem pierwszy warunek dobrego ujęcia pracy — to samodzielna grupa w liceum pedagogicznym, zorganizowana jako drużyna skautowa w organizacji har-

cerzy*), czy też drużyna wędrowniczek w organizacji harcerek.

Wypracowany program dla młodzieży harcerskiej męskiej w wieku od 16—19 lat, a ujęty w dwu książkach p. Puciaty „Wędrownicy” i J. Kreinera „Zastęp starszych chłopców” oraz instrukcja Gł. Kwatery Harcerzy, dotycząca drużyn skautowych, w organizacji zaś żeńskiej specjalne próby harcerek-wędrowniczek i ich sprawności społeczne winny się stać programem podstawowym pracy harcerskiej w tego typu drużynach, zwłaszcza w pierwszym roku ich istnienia.

Program tych drużyn idzie w trzech głównych kierunkach: 1) doskonalenia się wewnętrznego, 2) stałego pogotowia do służby, 3) szukania swojego miejsca w społeczeństwie. Główne założenia programu harcerskiego jak wędrownictwo, obozownictwo, specjalizacja w technice skautowej, troska o zdrowie, pozostaje nadal w programie pracy. Jest to tym łącznikiem, który wiąże ten dział pracy z całością ruchu harcerskiego.

Wewnętrzna praca nad sobą, rozszerzanie horyzontów myślowych, budzenie zainteresowań zagadnieniami społecznymi, harcerskie ćwiczenia woli przyczyniają się do pogłębienia tych spraw, które wysuwa program szkolny w liceum pedagogicznym.

W zakresie pogotowia do pracy społecznej, plan drużyny licealnej przewiduje organizowanie prac przewidzianych z pogotowiem obrony przeciwgazowej i przeciwlotniczej, współpracy z strażą pożarną, współpracy z komitetami powodziowymi, pogotowiem samarytańskim, współpracy z Towarzystwem Popierania Budowy Szkół Powszechnych, jednym słowem z tymi organizacjami społecznymi, które na odcinku wsi i miasta pełnią służbę pogotowia w wypadku pomocy bliźnim.

Praca ta umożliwia zapoznanie uczniowi liceum, harcerzowi, z tymi odcinkami pracy społecznej, z którymi będzie związany jako późniejszy nauczyciel z racji swojego stanowiska. Trzeci odcinek pracy drużyn skautowych, to pomoc w szukaniu najbardziej odpowiedniego miejsca w społeczeństwie. Wprawdzie skaut, uczeń liceum pedagogicznego, już zdecydował o swoim zawodzie i swoim miejscu w społeczeństwie, ale właśnie praca skautowa nakłada na niego obowiązek poznania drogą wędrownictwa wywiadów społecznych i krajoznawstwa tego odcinka życia polskiego i warunków społeczeństwa, w jakim on będzie pracował w swoim życiu zawodowym jako nauczyciel.

W pierwszym roku swojego istnienia drużyna winna prowadzić pracę czysto skautową, bez zabarwienia instruktorskiego. Okres ten winien zakończyć letni obóz wędrowny drużyny, któryby dał możliwość życia się całej grupie, pozwolił na bliższe poznanie pewnego rejonu Polski, oraz był

*) Drużyna skautowa — to drużyna młodzieży harcerskiej w wieku 16 do 19 lat o specjalnym programie pracy, dostosowanym do potrzeb młodzieży w tym wieku, o swoich próbach harcerskich regulaminów.

jednym ze środków poznawania społeczeństwa i jego struktury społeczno-organizacyjnej. Planowość obozów wędrownych winna umożliwiać poznanie różnych części Polski. Obok tych trzech zasadniczych podstaw programowych pracy w pierwszym roku — realizuje się normalny plan pracy, jak: obozownictwo, próby harcerskie, pogłębianie wiadomości techniki skautowej itd.

W drugim roku pracy drużyny liceum pedagogicznego należy obok wspomnianych zajęć skautowych wprowadzić prace zdążające w kierunku zapoznania młodzieży licealnej z zagadnieniami prowadzenia pracy harcerskiej wśród młodzieży szkół powszechnych. Drużyna cała winna przejść normalny kurs drużynowych zuchów. Zorganizowanie takiego kursu w czasie feryj zimowych lub w czasie roku, o ile możliwości w silniejszym ośrodku zachowym, winno być podstawą pracy drużyny. Każdy harcerz, uczeń liceum, winien w tym roku poznać dokładnie, na czym polega metoda zuchowa, program i treść pracy drużyn zachowych oraz winien zetknąć się praktycznie z prowadzeniem zajęć gromady zuchów. Harcerze po ukończeniu kursu mogą z powodzeniem być zastępcami lub drużynowymi drużyn zachowych w danym środowisku. Jest to najlepsza droga do bezpośredniego zapoznania się z treścią pracy zuchowej. Prowadzący drużyny zachowie stanowią doskonały krąg przywódców, bo naturalny, wszak wszyscy należą dalej do swej skautowej drużyny. Drużyna prowadzi więc w drugim roku pracę w 2 kierunkach: 1) pracy skautowej, podobnej jak w pierwszym roku istnienia i 2) pracy instruktorskiej o charakterze zachowym.

Drużyna winna drogą wycieczkowania zapoznać się, o ile możliwości, z większymi ośrodkami harcerskimi. Pozwolą one na zorientowanie się młodzieży w szerszej akcji harcerstwa na terenie wychowawczym, czy społecznym. Ośrodkami tymi są: Ośrodek harcerski w Górkach Wielkich, Harcerska szkoła instruktorska żeńska na Buczu k. Skoczowa, Harcerski Uniwersytet Wiejski w Nierodzimiu, Ośrodek harcerski wiejski w Łękawie, Dworek harcerski w Sromowcach Wyżnych, Szkoła harcerska w Rabsztynie, Gniazdo Tatzańskie w Zakopanem, Ośrodek żeglarski w Gdyni i nad Naroczą, Szkoła prowadzona metodą zuchową w Mikułowie i cały szereg innych. Poznanie niektórych z tych ośrodków w trakcie wycieczek lub wędrowek ma za zadanie nie naśladowanie pracy w tych ośrodkach, lecz rozszerzenie swoich poglądów na harcerstwo jako na instytucję spełniającą szerszą rolę na terenie życia społecznego. Wakacje letnie winny pogłębić pracę drużyny w tym kierunku. Drużyna organizuje stały obóz harcerski przynajmniej dwutygodniowy, który pozwala na zapoznanie się ze stałym obozownictwem, grami polowymi, biwakowaniem i gospodarką obozową. Znajomość tego tak potrzebna jest dzisiejszemu nauczycielowi, by mógł w całej pełni realizować obowiązujący program wychowania fizycznego w szkołach powszechnych. Obok obozu jest kolonia zuchów, którą opiekuje się

obóz drużyny. Członkowie obozu mogą pomagać w prowadzeniu zajęć kolonijnych z zuchami i przez to zapoznają się z istotą, treścią i programem życia kolonijnego.

Po obozie stałym winien odbyć się jedno lub dwutygodniowy obóz wędrowny, celem realizowania ciągłości pracy na polu wędrownictwa i krajoznawstwa, tak istotnej i zasadniczej pracy skautowej.

W tymże roku pracy winna drużyna skautowa zapoznać drogą specjalnego kursu informacyjnego kolegów nie-harcerzy, uczniów drugiej klasy licealnej z metodą pracy zuchowej w szkole. W tym zakresie pomogą drużynie władze harcerskie i szkolne. Wychowankowie liceum, pracując później jako nauczyciele, będą pełnić funkcje opiekunów drużyn zachowych szkolnych. Do zadań tych muszą być najogólniej przygotowani. Jako nie-harcerze nie będą to przywódcy młodzieży, lecz opiekunowie. Poznanie zaś tą drogą metody zuchowej pogłębia metodykę wychowawczą w ogóle stosowaną przez danego nauczyciela. Jest to więc poważna praca dla dobra szkoły w ogóle i dla propagandy harcerstwa.

Trzeci rok pracy drużyny licealnej winien mieć charakter kręgu harcerskiego instruktorskiego. Zapoznanie się z całością ruchu harcerskiego, a szczególnie z metodą harcerskich drużyn, podobnie jak w drugim roku zachowych — winno być wytyczną pracy dla drużynowego i opiekuna. Prowadzenie pracy w charakterze instruktorów zastępów harcerskich, przybocznych i drużynowych drużyn szkół powszechnych może być stosowane z pełnym powodzeniem. Praca wewnętrzna drużyny będzie pogłębieniem i uzupełnieniem pracy lat poprzednich. Będzie ona ilościowo mniejsza ze względu na trzeci rok pracy szkolnej, ale musi jednak zsyntetyzować całość dorobku pracy jednostki w drużynie. Drużynowy winien wytwarzać nastawienie do pracy instruktorskiej. Prowadzący robotę zuchową lub harcerską winni być kandydatami na kursy drużynowych lub podharcmistrzów. Dzielniejsi mogą z powodzeniem pokusić się w ciągu roku o składanie próby drużynowego harcerzy lub zuchów. Wszystkie przeżycia drużyny winny być tak organizowane, by potęgowały chęć i zamiłowanie w pracy harcerskiej na stanowisku przywódcy młodzieży.

Wytworzenie odpowiedniej atmosfery łączącej drużynę da możliwość utrzymania kontaktu między sobą, wymiany zdań, wzajemnej pomocy już na stanowiskach nauczycielskich, co w pierwszym i następnych latach pracy ma duże znaczenie życiowe. Dłuższa wspólna wędrowka po Polsce, po ukończeniu liceum (piesza, rowerowa, żaglowa), jest nieodzowna i jest ukoronowaniem pracy, zadzierżgnięciem węzłów harcerstwa i więzi duchowej tak ważnej w trudnych latach wchodzenia do warsztatów pracy zawodowej. Obóz wędrowny może być powiązany z pewną akcją społeczną. Ogromnie ważnym czynnikiem pracy w drużynie licealnej jest kierownik pracy. Musi nim być do-

świadczony instruktor harcerski, znający zarówno pracę zuchową jak i harcerską, obeznany z pracą wśród młodzieży skautowej w wieku od 16—19 lat. Szkoła odnosi większe korzyści, jeżeli jest nim nauczyciel-instruktor, członek rady pedagogicznej liceum. Należy dążyć, by chociaż jeden z nauczycieli zdobył wyżej wspomniane kwalifikacje. W razie braku takiego, ścisła współpraca opiekuna z drużynowym, może często uczniem starszym z klas liceum — pozwoli na rozwinięcie wszystkich tych cech, jakie musi mieć praca skautowa w liceum pedagogicznym, a o których tu była mowa. Opiekun musi w tym wypadku dokładniej zapoznać się z harcerstwem, jego metodami, tak zuchową, harcerską i skautową, mieć możliwość wędrownictwa i obozowania, gdyż on wtedy będzie czynnikiem ciągłości pracy w drużynie na terenie liceum. Praca ta zabierze mu

sporo czasu, ale da mu duże zadowolenie z współżycia z młodzieżą przygotowującą się na kierowników młodszych grup młodzieżowych.

Zadaniem bowiem zarówno opiekuna jak i drużynowego, całej szkoły i harcerstwa jest wychowanie dla Polski jasnego, dzielnego typu nauczyciela-harcemistrza. Jasność i dzielność jego będzie polegała na solidności i zamiłowaniu w pracy zawodowej, pracy nad sobą, umiłowaniu młodzieży, głębokim wyrobieniu moralnym, dynamice życiowej i pionierskości. Ideał takiego nauczyciela musi postawić sobie drużyna skautowa w liceum pedagogicznym. A program jej pracy będzie polegał na użyciu rozporządzających ośrodków harcerskich, zdążających w kierunku realizowania wspomnianego wzoru nauczyciela.

Dr Władysław Szczygiel.

Kształcenie systematyczne w pracy oświatowej pozaszkolnej.

(Uwagi o rozwoju tej formy pracy w Okręgu szkolnym krakowskim).

Praca oświatowa prowadzona wprawdzie w imię tych samych założeń — a zmierzająca do podniesienia życia człowieka na wyższy poziom kultury przez oddziaływanie na niego pod względem intelektualnym, duchowym i społecznym — nie jest już dzisiaj jednolitą i uniwersalną całością pod względem formy i treści.

W miarę rozszerzania się tych prac, obejmowania nimi coraz liczniejszych grup społecznych, a zarazem formułowania nowych zadań kulturalnych, by ogarnąć i wypełnić możliwie wszechstronnie braki kulturalne zarówno jednostek jak i całych środowisk — zachodzi tym bardziej potrzeba specjalizacji i podziału tej pracy.

Podobnie jak mówiąc o szkolnictwie, nie możemy poprzestać na jakimś ogólnym pojęciu tego szkolnictwa, nie skojarzywszy go sobie bardziej konkretniej, już niejako z wyobrażeniem szkolnictwa ogólnokształcącego czy zawodowego, jeśli idzie o podział treści nauczania, lub z wyobrażeniem szkolnictwa powszechnego, średniego i wyższego, jeśli mamy na myśli zakres i poziom materiału nauczania — tak znowu mówiąc o oświacie pozaszkolnej, wyodrębniamy w niej tak zwane formy pracy oświatowej.

Jest to pojęcie jak gdyby pomocnicze usiłujące spośród chaosu i różnorodności wielokierunkowych działań wydobyć prace wspólne o tych samych, a przynajmniej podobnych cechach formalnych i treściowych. Stąd przeprowadzamy podział praktyczny pracy oświatowej na takie formy (czyli rodzaje lub też kierunki) organizowania i ujmowania treści oświatowych jak: kursy doszkalające oświaty pozaszkolnej, kursy dla przedpoborowych, szkoły wieczorowe dla młodocianych i dorosłych, różnego rodzaju świetlice organizacyjne, międzyorganizacyjne, powszechne, świetlice b. wychowanków szkoły powszechnej,

zespoły dobrego czytania książki, zespoły samokształceniowe, teatralne, chóralne lub wreszcie uniwersytety niedzielne, powszechne, internatowe itd. niezależnie od tego, czy prace te prowadzone są bezpośrednio pod opieką władz szkolnych, czy też przez samorząd lub organizacje społeczne.

Czym więc dla szkolnictwa są poszczególne typy i rodzaje szkół, często organizacyjnie zasadnicza różniące się między sobą — tym dla oświaty pozaszkolnej są różne formy oświatowe, starające się pewne wybrane treści oświatowe przystosować jaknajlepiej pod względem metody i oddziaływania wychowawczego do konkretnych i realnych zespołów ludzkich, tj. młodzieży pozaszkolnej i dorosłych.

Nie mniej jak w innych dziedzinach pracy, tak i w oświacie pozaszkolnej w różnych okresach i różnych okolicznościach zwyciężają i utrzymują przewagę różne kierunki działalności ludzkiej, takie lub inne „modne” i „popularne” prace, aby z czasem ustąpić miejsca innym bardziej społecznie użytecznym.

Okresy koniunktury i kryzysu nie są wyłączną własnością ekonomii i gospodarstwa narodowego. Przebiegają one również w dziedzinie kultury i oświaty, a więc i w zakresie oświaty pozaszkolnej. Każdy pracownik oświatowy, konfrontujący krytycznie swoją pracę i jej wyniki z ogólnie panującymi tendencjami, zastanawiać się nad tym musiał niezawodnie, dlaczego na przykład w pewnym okresie czasu organizował wyłącznie świetlice, nie uznając innych form pracy lub lekceważąc je, aby z kolei po kilku latach i samodzielnej ocenie potrzeb środowiska przyznać prawo obywatelstwa innym znowu pracom.

Oczywiście nie jest to powód do sceptycyzmu i niewiary w ideały i celowość podejmowanych

prac oświatowych, ale wprost przeciwnie, jest to wskazówka i wytyczna szukania dla prac oświatowych **potwierdzenia i oparcia w rzeczywistości i pragnieniach t. zw. środowiska**, w każdym zaś razie grupy ludzi, z którą zamierzamy pracować.

Zdaje się też, że właśnie to wyczucie i rozumienie rzeczywistości społecznej przez pracownika oświatowego, chęć zaś uzyskania realnych korzyści ze strony młodzieży pozaszkolnej — spowodowały ostatnio zwrot ku odmiennym formom pracy przede wszystkim zaś ku t. zw. systematycznemu kształceniu.

Spśród bowiem różnych prac oświatowych, prowadzonych dużym i bezinteresownym wysiłkiem nauczycielstwa, pracą wybijającą się na plan pierwszy pod względem systematyczności i wartości oddziaływania są niewątpliwie kursy dokształcające oświaty pozaszkolnej, trwające zwykle przez okres 5—6 miesięcy zimowych a oparte o stałe, drukowane programy nauczania („Program kursów początkowych dla dorosłych i młodocianych na wsi ze wskazówkami organizacyjnymi i dydaktycznymi dla nauczyciela”. Warszawa 1937. Instytut Oświaty Dorosłych oraz „Program szkół wieczorowych dla dorosłych”. Warszawa 1935. I. O. D.).

Kursy dokształcające i szkoły wieczorowe kilkustopniowe, tworząc wraz z uniwersytetami niezależnymi i powszechnymi formę oświatowej zwaną „systematycznym kształceniem”, stały się najbardziej popularnymi pracami oświatowymi obok różnego rodzaju świetlic i bibliotek, zespołów dobrego czytania i samokształcenia, zespołów chóralnych i teatralnych.

Cechą rzucającą się w oczy, zaznaczoną zresztą w samej nazwie jest pojęcie systematyczności oddziaływania, a więc i znacznie większego prawdopodobieństwa osiągnięcia trwałych wyników w zakresie dokształcania umysłowego i wychowania młodzieży pozaszkolnej przez rozłożenie stałej pracy na kilka miesięcy a często i kilka lat (np. w szkołach wieczorowych).

Liczby wykazujące duży rozwój tej właśnie formy pracy są równocześnie potwierdzeniem jej przydatności społecznej i celowości organizowania i prowadzenia kursów dokształcających.

Przejdźmy więc do przytoczenia i omówienia niektórych danych zawartych w sprawozdaniach rocznych inspektoratów szkolnych a odnoszących się do systematycznego kształcenia.

Gdy w roku szkolnym 1935/36 zorganizowano 377 kursów z 7845 uczestnikami, a w roku szk. 1936/37 — 546 kursów z 11213 uczestnikami, to w ubiegłym roku szkolnym 1937/38 odbyły się 754 kursy, które liczyły 14516 uczniów.

Na ogólną ilość obejmującą 754 kursy (765 stopni), — 116 kursów prowadzonych było według programu stopnia I, 407 kursów pracowało według programu stopnia II i 242 kursy według programu stopnia III.

Na 14516 uczestników — na kursy I stopnia uczęszczało 2095 osób, na kursy stopnia II — 6962 osoby i na kursy III stopnia 5459 osób.

Największa ilość kursów, jak widać, z największą liczbą uczestników przypada na stopień

drugi nauczania. Zjawisko to, powtarzające się co roku, tłumaczy się tym, że stopień drugi daje największą stosunkowo swobodę programową, a dla uczniów przedstawia najmniejsze również trudności w materiale, który przeważnie jest dla nich powtórzeniem wiadomości nabytych w szkole. Stopień pierwszy obejmuje bowiem analfabetów zupełnych i analfabetów powrotnych, walczących w starszym wieku przy równoczesnej pracy zawodowej z dużymi trudnościami w opanowaniu techniki czytania i pisania, stopień zaś trzeci przygotowuje kandydatów do egzaminu w przyszłości w zakresie materiału nauczania 7-klas. publicznej szkoły powszechnej. Wysiłek więc zarówno grupy pierwszej (stopień I) jak i drugiej (stopień III) z natury rzeczy musi być bardziej intensywny i systematyczny, aby odpowiadał zamierzonym wynikom bądź opanowaniu sztuki pisania i czytania, bądź zdaniu t. zw. egzaminu nadzwyczajnego.

Jeżeli z kolei zwrócimy uwagę na wiek uczestników kursów, to zauważymy, że najliczniejszą jest grupa t. zw. młodocianych, czyli młodzieży pozaszkolnej w wieku od 14—18 lat, — grupa ta liczy 7205 osób. Mniej liczną jest grupa młodzieży w wieku od 19—21 lat, licząca 3829 osób i grupa młodzieży najstarszej i dorosłych powyżej lat 21, która liczyła 3482 osoby.

Duża rozpiętość liczb zachodzi również, gdy spojrzymy na uczestników kursów według płci. Na kursy uczęszczało bowiem 12,234 mężczyzn a tylko 2,282 kobiet; jest to zjawisko spotykane i w innych okręgach szkolnych a tłumaczy się odmiennymi warunkami pracy kobiety na wsi, zajętej gospodarstwem domowym, i nie wykazującej tych dążeń do t. zw. awansu społecznego, które zrozumiałe są u mężczyzn w związku ze służbą wojskową, przegrupowaniem społecznym, bardziej żywym udziałem w pracach organizacji społecznych itd. Poza tym należy pamiętać, że dla kobiet organizowane były specjalne kursy zawodowe robót ręcznych, kroju i szycia, gospodarstwa domowego, gotowania itp. (nie uwzględnione w przytoczonej statystyce), skupiające wyłącznie kobiety.

Oprócz kursów dokształcających oświaty pozaszkolnej przeznaczonych dla młodzieży pozaszkolnej w ogóle, organizowane są od dwóch lat równoległe kursy dla przedpoborowych z roczników najbliższych obowiązkowi służby wojskowej. Dokształcanie przedpoborowych obok tych samych, ogólnie biorąc, założeń oświatowych, które stawiają sobie inne kursy, posiada zadanie szczególne: mianowicie dostarczanie tych elementów wiadomości i wychowania, które niezbędne są przyszłemu obywatelowi — żołnierzowi.

Kursy te przeznaczone są więc w zasadzie wyłącznie dla młodzieży przedpoborowej, realizując odpowiednio zmodyfikowany program kursów dokształcających.

Kursy takie zorganizowały szkoły w r. ub. w około 400 miejscowościach a uczęszczało na nie 5883 przedpoborowych.

Naprawdę imponująco przedstawia się wkład bezinteresownej i społecznej pracy nauczycieli uczących na kursach, gdyż ujmując łącznie

liczbę nauczycieli uczących się na obu rodzajach kursów, otrzymujemy razem liczbę **2693** osób (1697 osób uczyło na kursach ogólnych, 996 na kursach dla przedpoborowych) i liczbę **153,014** przepracowanych godzin (z tego 98,659 na kursach ogólnych i 54,355 na kursach dla przedpoborowych).

Wymienione liczby charakteryzujące częściowo wyniki pozaszkolnego nauczania, przynajmniej pod względem organizacyjnym, gdyż realne, równie pozytywne wyniki wychowawcze nie dadzą się ująć liczbowo, muszą budzić tym bardziej podziw, gdy zdamy sobie sprawę z warunków rzeczowych i materialnych organizowania i przeprowadzania tych kursów.

Poza salą szkolną kursy nie rozporządzają właściwie żadnymi innymi środkami do prowadzenia zajęć. Brak im bowiem z reguły opału i światła, na które często składają się sami uczestnicy kursów w stopniu zresztą zupełnie niewystarczającym, czasem i to częściowo przewiduje pewną kwotę na światło i opał samorząd gminny, często zaś umożliwiają prowadzenie zajęć sami pracownicy oświatowi, starając się o kupno lamp i oświetlenie sali.

Warunki pracy na kursach są tym bardziej trudne, że uczestnicy kursów nie posiadają z reguły podręczników, nie mogą ich kupić z powodu niezamożności, co poważnie utrudnia osiągnięcie pozytywnych wyników nauczania.

W znacznie już lepszych warunkach pracują szkoły wieczorowe dla młodocianych i dorosłych organizowane w miastach zwykle przez zarządy miast i organizacje społeczne. Szkół wieczorowych było jednak tylko 9 z 27 kursami (klasami) i 653 uczniami.

Praca oświatowa, systematyczna, jednak o innym charakterze prowadzona, jest również w uniwersytetach niedzielnych i powszechnych.

Uniwersytety niedzielne pracujące w porze zimowej raz w tygodniu, w niedzielę — zorganizowano w 45 miejscowościach; były one czynne ogółem w ciągu 869 dni zajęć z przeciętną frekwencją 46 osób.

Uniwersytety powszechne, będące niejako najwyższą formą pracy oświatowej ze względu na stosowaną metodę i poziom nauczania istniały w 11 miejscowościach, licząc 15 zespołów. Skupiały one 439 uczestników. Stosunkowo niewielka liczba placówek oświatowych tego typu tłumaczy się zależnością istnienia ich od większych środowisk posiadających szkołę średnią, zespołu przygotowanych kierowników tej pracy i grupy uczestników chętnych do intensywnej i samodzielnej pracy umysłowej istotnej właśnie dla uniwersytetu powszechnego.

Dużą trudnością podkreślaną stale przez pracowników oświatowych jest w oświacie pozaszkolnej w przeciwieństwie do szkolnictwa — brak jakiegokolwiek przymusu w stosunku do uczestników, zwłaszcza jeżeli chodzi o frekwencję. Zmusza to pracowników oświatowych do prowadzenia różnymi sposobami propagandy (przez ogłoszenia, zebrania, ambonę) za udziałem w pracach oświatowych. Wynikiem pewnego nieporozumienia jest

też formułowany bardzo często na różnych konferencjach oświatowych pogląd, że należy wydać odpowiednią ustawę nakładającą obowiązek uczęszczania zwłaszcza na kursy dokształcające, co ułatwiłoby ogromnie dokształcanie się młodzieży pozaszkolnej a nauczycielstwo uwolniło przynajmniej od wielu zabiegów o zapewnienie frekwencji w placówkach oświatowych. Pominąwszy, że przymus dokształcania poza pewnymi ustalonymi wypadkami (np. kształceniem przedpoborowych) godziłby w samo założenie i zasadę **autonomii** oświaty pozaszkolnej w znaczeniu pedagogicznym, wydanie rozporządzenia wykonawczego do istniejącej ustawy o ustroju szkolnictwa z r. 1932 (przewidującej dokształcanie młodzieży do lat 18) nie jest narazie możliwe ze względów finansowych, gdyż obciążałoby budżet Państwa wydatkami na zorganizowanie i utrzymanie przewidzianych przez ustawę szkół i kursów dokształcających.

Nie jest zaś rzeczą możliwą jednostronne stosowanie przymusu uczęszczania bez stworzenia równocześnie warunków i możliwości dokształcania się oraz zapewnienia wynagrodzenia pracownikom oświatowym.

Władze szkolne, rozumiejąc natomiast trudności wynikające z tego stanu rzeczy, starają się w ramach możliwości o przyjsię z pomocą placówkom zarówno przez udzielanie instrukcji i starania o pomoc finansową samorządu w organizowaniu tych prac, jak i dostarczenie najbardziej niezbędnych pomocy naukowych i rzeczowych, we własnym zakresie.

Do podniesienia stopnia systematyczności i ułatwienia pracy przyczyniły się między innymi opracowane i wydane przez Kuratorium dzienniki lekcyjne dla kursów i zaświadczenia wydawane uczniom wykazującym się odpowiednią frekwencją i wynikami w nauce.

Poza tym władze szkolne zakupiły w ciągu ostatnich trzech lat kilkanaście tysięcy podręczników dla uczniów, a programy i wydawnictwa metodyczne dla nauczycieli.

W wielu wypadkach dostarczane są również zeszyty i ołówki, aby umożliwić najbiedniejszej nawet młodzieży dokształcanie się na kursie.

Świadczenia samorządu terytorialnego (wydziałów powiatowych i zarządów gminnych) dzięki interwencji władz szkolnych wzrastają z roku na rok, chociaż w dalszym ciągu są jeszcze niewystarczające. W roku budżetowym 1937/38 samorząd przeznaczył na kształcenie systematyczne ogółem kwotę 30.000 zł, z czego na województwo Kieleckie przypada 22,170 zł, na województwo Krakowskie zaś 7830 zł. Z kwoty 30.000 zł wydatkowano w porozumieniu z obwodowymi władzami szkolnymi 19065 zł na kursy dokształcające, 5880 na szkoły wieczorowe, 4060 zł na uniwersytety powszechne, wreszcie 955 zł na uniwersytety niedzielne.

Oprócz świadczeń samorządu, przeznaczonych przede wszystkim na częściowy zwrot kosztów opału i oświetlenia — władze szkolne czynią również starania o przyznanie wynagrodzeń chociażby niewielkich osobom pracującym na kursach.

Tak więc dzięki dotacji Ministerstwa W. R. i O. P. Kuratorium przeznaczyło na wynagrodzenia nauczycielom uczącym na kursach dla przedpoborowych w roku szkolnym 1936/37 kwotę 3000 zł. Z kredytu tego otrzymało wynagrodzenie 97 osób w 68 miejscowościach, przy czym brano pod uwagę ciągłość i systematyczność pracy na kursie, jak również wysiłek poszczególnych osób, które zwłaszcza w szkołach niżej zorganizowanych o niewielkiej liczbie nauczycieli, pracowały często ponad 100 godzin. Ponieważ w pierwszym roku dokształcania przedpoborowych akcja ta zorganizowana została tylko w obwodach podgórskich, liczących największy odsetek analfabetów, wynagrodzenie otrzymały osoby uczące tylko w tych obwodach.

W roku bieżącym natomiast władze szkolne dysponować mają znacznie większym kredytem na kształcenie przedpoborowych, co umożliwi przyznanie częściowego wynagrodzenia za pracę większej liczbie osób i już w całym okręgu szkolnym.

To też należy mieć to przekonanie, że silny rozwój systematycznego kształcenia w Okręgu szkolnym krakowskim, który dał się zaobserwować w ubiegłym roku szkolnym, nie jest zjawiskiem przypadkowym i przemijającym, ale posiada charakter trwały pomimo wszystkich braków i niedomagań, z jakimi walczyć musi pracownik oświatowy.

Celowość i społeczno-oświatowe znaczenie kursów dokształcających stały się tym bardziej widoczne, jeżeli uświadomimy sobie, że ta właśnie forma pracy wypełnia w dużym stopniu funkcję zastępczą za szkołę powszechną. Dokształca bowiem zarówno tych, którzy z różnych względów nie mieli i nie mają możliwości ukończenia szkoły powszechnej, bądź też zapobiega, zniszczeniu i utracie kapitału tych wartości umysłowych i wychowawczych, które otrzymała młodzież w szkole powszechnej.

Dr Maksymilian Siemieński.

350-letni jubileusz I liceum i gimnazjum państwowego im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie.

W czerwcu br. minęło trzysta pięćdziesiąt lat od chwili, gdy Akademia Krakowska otwarła pod swoim zwierzchnictwem i zarządem szkołę średnią ogólnokształcącą, zwaną podówczas „klasami prywatnymi”. Było to w roku 1588. Szkołę podzieleno pierwotnie na trzy, a niebawem na cztery klasy: gramatyki, logiki, retoryki i poetyki. Oprócz przeważającej tu nauki literatury klasycznej, program uwzględniał także arytmetykę, geometrię, astronomię i filozofię, co dawało mu poniekąd przewagę nad programami szkół jezuickich. Według słów Henryka Barycza: „Zakład, powstały w okresie zażartej walki, toczonej przez Akademię Krakowską z jezuitami o podstawowe, do dziś żywotne zasady edukacyjne, był wcieleniem przeciwstawiającej się kosmopolitycznemu i wybitnie jednostronnemu nastawieniu szkoły jezuickiej, poświęconej głównie rozwijaniu uczuć religijnych, **idei jednolitej, publicznej i średniej szkoły polskiej**, opartej o jednolity program edukacyjny, zgodny z polską tradycją wychowawczą oraz potrzebami społeczeństwa i państwa polskiego, i jednolite polskie ciało nauczycielskie”¹⁾). Zakład ten gromadził młodzież z całej Polski i był szkołą demokratyczną, która służyła zarówno szlachcie, jak mieszczaństwu czy stanowi włościańskiemu.

Dobrodziejem zakładu, utrwalającym jego byt, stał się rycerz polski, niezmordowany wojownik, kawaler maltański **Bartłomiej Nowodworski**, który, spędziwszy życie w polskiej i obcej służbie wojennej, walcząc na rozmaitych ziemiach od pól moskiewskich po północne brzegi Afryki, na schyłku lat swoich utworzył fundację, którą obwieścił

w Krakowie w roku 1617. Dostojny starzec pisał: „Rozumiałem, że nie mogłem zasługi godniejszej Rzeczypospolitej zostawić, jako nauki młodych ludzi wspierając i niedostatkowi wielu młodzi... chudobą swą dogadzając. Wiedząc tedy, że sławna Akademia Krakowska z pierwszego postanowienia swego na tym wszystka jest, aby godne syny Koronie Polskiej rodziła i wszelkim stanom Rzeczypospolitej gotowała, tum zbiorek swój ciężką, niebezpieczną, a prawie krwawą robotą wojenną wyrobiony obrócił”²⁾).

Niezwykła postać szlachcica pomorskiego Bartłomieja Nowodworskiego stała się dziś świetlanym i żywo czczonym patronem tej najstarszej z istniejących na ziemiach polskich szkoły średniej ogólnokształcącej, która, przechodząc rozmaite losy koleje, ciągiem nieprzerwanym dotrwała do czasów Polski Odrodzonej, stając się z tą chwilą I gimnazjum, a obecnie I liceum i gimnazjum państwowym w Krakowie.

Szkoła ta w dniach 19-go i 20-go listopada r. b. obchodziła uroczystie 350-tą rocznicę swego istnienia, a jubileusz ten stał się wielkim i ogólnym świętem polskiej kultury.

Obchód jubileuszowy, połączony ze zjazdem b. wychowanków gimnazjum, rozłożono na dwa dni. Dzień pierwszy — sobotę 19-go listopada — poświęcono głównie uroczystościom i imprezom zjazdowym; dzień drugi — niedziela 20-go listopada — obejmował główne i oficjalne uroczystości jubileuszowe. Całość bardzo starannie i pomyślnie przygotował specjalny Komitet, na czele którego stanęli gen. dyw. Józef Czikel oraz dyrektor zakładu Kazimierz Lewicki. Komitetowi Honorowemu przewodniczył Prof. Dr. Stanisław

¹⁾ Henryk Barycz. W 350 rocznicę założenia gimnazjum im. B. Nowodworskiego. Chowanna. Zeszyt 6. Czerwiec 1938.

²⁾ Tamże.

Wróblewski, Prezes Polskiej Akademii Umiejętności.

Zaczął się od uroczystej Mszy św. odprawionej w sobotę o godz. 9-tej rano przez J. E. Ks. Biskupa Dr Stanisława Rosponda w kaplicy gimnazjalnej w gmachu przy placu Groble. Po nabożeństwie b. wychowanków szkoły, którzy stawali się w liczbie przeszło 400-tu, powitał dyrektor zakładu, a momentem szczególnie wzruszającym było pozdrowienie najmłodszego obecnie ucznia szkoły, skierowane do najstarszego z przybyłych dawnych uczniów gimnazjum. Przypadek zrzucił, że wnuk, uczeń Zoll, pozdrawiał swego rodzzonego dziadka, prof. F. Zolla, b. prezesa galicyjskiej Rady Szkolnej Krajowej.

Po nabożeństwie odbyły się zebrania b. maturzystów poszczególnych roczników w salach szkolnych, gdzie żywo wymieniano wspomnienia, ścisano koleżeńskie dłonie, przeglądano dawne katalogi. O godz. 11-tej rozpoczęło się uroczyste zebranie członków Towarzystwa Przyjaciół Liceum i Gimnazjum im. B. Nowodworskiego, które zagał przewodniczący T-wa Gen. Czikiel, a z działalnością i charakterem opiekuńczym zrzeszenia zapoznał zebranych b. dyrektor zakładu p. Jakub Zachemski. W dyskusji i rezolucjach powzięto szereg uchwał, mających na celu dobro i dalszy rozwój szkoły, a do rzeczy szczególnie ważnych i cennych należało ufundowanie przez poszczególne roczniki b. wychowanków kilku poważnych stypendiów dla młodzieży niezamożnej, a pilnej. Pierwsze z tych stypendiów ufundował b. uczeń dr. Tomasz Aschenbrenner z wdzięczności dla grona profesorów w osobach śp. dyr. L. Kulczyńskiego, katechety ks. biskupa dr. Rosponda oraz gospodarza klasy śp. Andrzeja Gąsiorowskiego.

O godzinie 12-tej nastąpiło otwarcie wystawy pamiątek, związanych z historią Szkół Nowodworskich, urządzonej w jednej z sal zakładu przez Koło Bibliofilów i Bibliotekarzy, na które przybył Kurator Okręgu Szkolnego p. Józef Stypiński, Naczelnik Wydziału Szkoln. Średniego a zarazem wizytator zakładu p. Włodzimierz Gałeczki oraz wszyscy wizytatorzy okręgowi szkół średnich. Wystawa przedstawiła się niezwykle bogato i interesująco, tworząc niewątpliwie jeden ze szczytowych punktów imprez jubileuszowych. Zgromadzono tu portrety profesorów i najslawniejszych wychowanków szkoły z królem Janem Sobieskim na czele. Księgi, dokumenty, wydawnictwa, fotografie, doprowadzono od czasów najdawniejszych do chwili bieżącej. Szczególne zainteresowanie budziły zeszyty i prace znakomitych wychowanków zakładu: Jana Sobieskiego, Wojciecha Bogusławskiego, Matejki, Wyspiańskiego, Szujskiego, Tetmajera, Rydla i innych. Po wystawie oprowadzali zebranych jej twórcy: prof. Birkenmajer oraz dr. Hulewicz. Wystawa ta stała się zobrazowaniem nie tylko dziejów i zasług szkoły, ale ciekawym i wymownym obrazem duchowej kultury Krakowa w jej rozwoju.

W ramach wewnątrz-szkolnych i zjazdowych uroczystości przedpołudniowych miały jeszcze miejsce: uczczenie śp. prof. Jana Bryll drogą ufundowania przez rocznik maturzystów z r. 1902

bronzowej tablicy z portretem uczonego, defilada hufców szkolnych oraz wspólna fotografia zjazdowców wraz z władzami szkolnymi na dziedzińcu gimnazjum.

Tegoż dnia o godz. 16-tej odbyło się w teatrze miejskim im. J. Słowackiego przedstawienie, odegrane przez wychowanków szkoły, na które złożyły się „ustępy ze starych kronik” p. t. „Z żaka król”, ułożone przez prof. A. E. Balickiego, a obrazujące w czterech odsłonach życie i obyczaje szkół nowodworskich w wieku XVII podczas pobytu w nich w charakterze uczniów Marka i Jana Sobieskich. Przedstawienie okolicznościowo doskonałe, było odegrane więcej niż poprawnie, przenosząc zebraną publiczność w odległe czasy życia tej samej szkoły.

Dzień pierwszy zakończyło zebranie koleżeńskie b. wychowanków i gości w sali T-wa Strzeleckiego.

Oficjalne uroczystości niedzielne zaszczycił swą obecnością Pan Minister Wyznań Rel. i Ośw. Publ. prof. Wojciech Świętosławski. Towarzyszył Mu Dyrektor Departamentu Szkolnictwa Ogólnokształcącego dr Michał Pollak, który zresztą uczestniczył w zjeździe także jako b. uczeń gimnazjum.

Uroczystości te rozpoczęły się od pontyfikalnego nabożeństwa, odprawionego o godzinie 8 min. 30 rano przez J. E. Księcia Metropolitę Dr Adama Sapiechę w kościele św. Anny. Świątynię wypełnili po brzegi przedstawiciele władz z Panem Ministrem Świętosławskim na czele, b. wychowankowie szkoły, profesorowie i uczniowie obecni gimnazjum im. Nowodworskiego oraz poczty sztandarowe wszystkich szkół średnich Krakowa. Po Mszy św. odczytano **specjalne błogosławieństwo Ojca św. dla zakładu**, a Ks. Metropolita wygłosił okolicznościowe przemówienie.

Po nabożeństwie rozwinął się pochód, który podążył plantami ku Uniwersytetowi. Przed gmachem Collegium Novum zajęli miejsca Pan Minister W. R. i O. P. oraz Jego Magnificencja Rektor U. J. dr. Lehr-Splawiński w otoczeniu dziekanów poszczególnych wydziałów w uroczystych szatach uniwersyteckich. Tu nastąpił hołd uniwersytetowi, z którym szkoła nowodworska była ongiś złączona ścisłymi węzłami. Dyrektor gimnazjum wraz z uczniami złożyli do rąk Pana Ministra oraz Pana Rektora pęki szkarłatnych róż.

Przy dźwiękach orkiestry pochód podążył na Wawel, gdzie na grobach króla Jana Sobieskiego oraz Marszałka Józefa Piłsudskiego złożono wieńce z napisami: „Gimnazjum Nowodworskiego swemu Wielkiemu Wychowankowi Królowi Janowi III” — „Gimnazjum Nowodworskiego Józefowi Piłsudskiemu, wskrzesicielowi Polski”.

Punktem ostatnim a zarazem kulminacyjnym obchodu jubileuszowego była **Akademia** w teatrze miejskim im. Juliusza Słowackiego, rozpoczęta po godzinie 11-tej.

Na scenie, pięknie przybranej szkarłatnymi kotarami, na tle których widniały inicjały patrona gimnazjum, daty jubileuszowe oraz wielki krzyż maltański, ustawiono poczty sztandarowe szkół

L. Al. i Jan

L. Jan

La

średnich oraz młodzież gimnazjum im. Nowodworskiego. Widownia wypełniona była po brzegi.

Po odegraniu przez orkiestrę poloneza „Władysław IV” zebranych powitał, a zasłużonym dla jubileuszu podziękował dyrektor zakładu p. Kazimierz Lewicki.

Z kolei głos zabrał Pan Minister Świętosławski i wygłosił następujące przemówienie:

„Uczenie 350-lecia założenia gimnazjum im. Nowodworskiego w Krakowie nie jest i nie może być uroczystością lokalną. Uroczystości dzisiejsza rozbrzmiewa głośnie echem po całej Rzeczypospolitej, gdyż szkoła ta była nie tylko pierwszą polską średnią szkołą publiczną, ale od zarania swego istnienia stała się, a poprzez dalsze wieki swego rozwoju nie przestawała być nigdy szkołą ogólną polską w najszerszym tego słowa znaczeniu.

Zgromadziła ona liczne zastępy młodzieży pochodzącej ze wszystkich ziem Rzeczypospolitej, a w podstawowej idei wychowawczej utrzymywała zawsze charakter placówki ogólnopolskiej. Szkoła Nowodworskiego była przez długie lata związana organizacyjnie z Akademią krakowską i okoliczność ta sprzyjała wytworzeniu tak pożytecznego kontaktu pomiędzy uczelnią akademicką, a średnią szkołą ogólnokształcącą. Wzorując się na tej łączności ze szkołą Nowodworskiego, Akademia krakowska rozszerzyła w swoim czasie swe wpływy na inne ośrodki prowincjonalne przygotowania młodzieży do studiów wyższych, zakładając t. zw. „kolonie“.

Za najważniejszą zasługę szkoły Nowodworskiego należy uważać fakt, że od zarania swego istnienia, jak też przez wieki dalszego swego rozwoju szkoła ta była ośrodkiem obywatelskiego i narodowego wychowania młodzieży polskiej, a doceniając w całej pełni znaczenie kształcenia młodzieży wszystkich stanów, udostępniała zawsze naukę młodzieży, pochodzącej ze wsi i ze sfer mieszczańskich.

W historii rozwoju życia polskiego działalność szkoły o wspomnianym kierunku wychowawczym miała znaczenie zasadnicze. Wiemy bowiem dobrze, że w zależności od przeżywanego epok historycznych, oddziaływających ideologii, a często nawet pod wpływem sił działających wewnątrz, lub z zewnątrz na dane społeczeństwo, powstawały i działały tendencje wychowawcze, które świadomie lub nieświadomie usuwały na plan dalszy wychowanie narodowe młodzieży.

Jest rzeczą znamioną, że dążność do opierania podstaw wychowawczych na zasadach kosmopolitycznych lub takich, które pomijają lub uwzględniają niedostatecznie elementy wychowania narodowego, wyprzedzała z różnych założeń ideologicznych, całkiem do siebie nie podobnych, a nawet często sobie przeciwstawnych.

W różnych okresach historycznych występują tego rodzaju próby oparcia metod wycho-

wawczych na ideałach ogólnoludzkich, pojętych tak bardzo oderwanie, że wobec nich usuwało się w cień wychowanie narodowe, mimo, że ono jedynie może zapoznać młode pokolenie z podstawami duchowymi, uczuciowymi i kulturalnymi, na których naród opiera swój byt i czerpie siły do dalszego swego rozwoju.

Szkoła, której 350-lecie istnienia dziś obchodzimy, powstała jako wyraz protestu przeciwko tak pojętej zasadzie wychowania młodzieży.

W dalszym swym rozwoju, zwłaszcza w okresie niewoli politycznej, gimnazjum Nowodworskiego umiało nadać zawsze odpowiedni kierunek wychowawczy młodzieży. Zdajemy sobie bowiem sprawę, że wychowanie powinno być oparte na harmonijnym współdziałaniu najszczytniejszych idei chrześcijaństwa i humanitaryzmu, oraz uczuć obywatelskich, wynikających z głęboko pojętego patriotyzmu i przywiązania do swego narodu. Dopiero tak wytworzona równowaga pojęć i uczuć, przemyśleń i przeżyć w umysłach i sercach młodego pokolenia zapewnia narodowi trwałość jego istnienia, siłę działania i moralną podstawę w pracy nad własnym swym jutrem.

W tym też zrozumieniu szkoła Nowodworskiego nie zatraciła w najcięższych okresach swego istnienia zasadniczej linii oddziaływania na młodzież. Nic więc dziwnego, że długie szeregi nazwisk wybitnych mężów stanu, uczonych, pisarzy i artystów zdobią kronikę tej szkoły. Obok zaś tych, którym dane było żyć i dla Polski pracować, widnieją nazwiska młodzieży i ich nauczycieli, którzy pośpieszyli z orężem w rękę bronić granic Rzeczypospolitej lub jej honoru w dobie upadku, a których znaczna część z pola walki już nie wróciła.

Niezależnie od epoki i nurtujących prądów, szkoła Nowodworskiego pracowała zawsze gorliwie nad wychowaniem dla kraju najlepszych obywateli i dlatego zasłużyła się dobrze Rzeczypospolitej. Oceniając te zasługi, Pan Prezydent Rzeczypospolitej nadał szkole im. B. Nowodworskiego odznaczenie Krzyża Kawalerskiego Orderu Rodzenia Polski“.

Z kolei nastąpiła niezwykle uroczysta chwila dekoracji sztandaru szkolnego orderem Polonia Restituta, której Pan Minister dokonał przy dźwiękach fanfar.

W ten sposób jedyna w Polsce szkoła średnia zaszczytnie wyróżniona została **najwyższym błogosławieństwem Kościoła i wysokim odznaczeniem Państwa.**

W dalszym ciągu uroczystości Pan Minister dekorował złotymi krzyżami zasługi 18-tu żyjących, a już emerytowanych profesorów gimnazjum im. Nowodworskiego, a mianowicie dr. Jana Bielawskiego, ks. Teodora Ciaputę, Józefa Gębicę, Wawrzyńca Heliasza, Wincentego Korolewicza, dr. Adama Kłodzińskiego, Jana Liszkę, Henryka Maurera, Ignacego Meyera, Eugeniusza Pillera, ks. biskupa dr. Rosponda, dr. Jana Schneidra, Tadeusza Skalskiego, Władysława Trybowskiego, Adama Władysławskiego, Józefa Wiśniowskiego, Jó-

zefa Zacharę, Jakuba Zachemskiego i Adama Ziemskiego.

W ramach uroczystej Akademii przemawiali z kolei Prezes Polskiej Akademii Umiejętności prof. dr Wróblewski, rektor U. J. prof. Lehr-Spławiński, przedstawiciel miasta Krakowa inż. Dudek, przedstawiciel Tow. Naucz. Szk. Średn. i Wyż. wiz. Michalski, przedstawiciel b. wychowanków zarazem b. dyrektor Zakładu p. Jakub Zachemski oraz na zakończenie obecny uczeń gimnazjum.

Akademia miała charakter podniosły, godnie odpowiadający temu wielkiemu świętu kultury polskiej.

Jubileusz przyniósł także plon wydawniczy. Nakładem Komitetu Jubileuszowego ukazała się księga pt. „Pół wieku wspomnień uczniów gimnazjum im. B. Nowodworskiego (św. Anny) w Krakowie”, a w połowie 1939 r. ukaże się monografia historyczna gimnazjum w opracowaniu dr. Henryka Barycza i dr. Jana Hulewicza. Nadto jako N 97 Biblioteki Krakowskiej ukazała się praca dr. Karola Korty pt. „Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Wspomnienia ucznia z lat 1888—96”. Dzienniki zamieściły w ciągu miesięcy jesiennych roku obecnego szereg artykułów o kolicznościowych oraz wspomnień b. uczniów.

Kronika.

Szkolnictwo powszechne.

W drugiej połowie października wizytatorzy szkół powszechnych inspekcjonowali Inspektoraty Szkolne i zbadali wykorzystanie etatów nauczycielskich oraz godzin nadliczbowych i omówili z inspektorami szkolnymi plany pracy na 1938/9 rok szk. i inne aktualne sprawy szkolne.

Z V Tygodnia Szkoły Powszechnej wpłynęło do dnia 20 listopada br. z całego Okręgu Szkolnego Krakowskiego 165.000 zł.

Za pracę społeczną w dziedzinie budowy szkół i w Towarzystwie Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych szereg osób z Okręgu Szkolnego Krakowskiego zostało odznaczonych Złotym Krzyżem Zasługi, Srebrnym Krzyżem Zasługi i Brązowym Krzyżem Zasługi.

W dn. 15—17 listopada br. Kurator Okręgu Szkolnego Krakowskiego, p. Józef Stypiński, w towarzystwie wizytatora szkół p. Michała Sidora wizytował Inspektorat Szkolny Mielecki i szkolnictwo powszechne w obwodzie mieleckim.

W dn. 14 i 15 listopada br. odbyła się w Radomiu konferencja katechetów z diecezji sandomierskiej. W konferencji z ramienia Kuratorium uczestniczył naczelnik wydziału p. Władysław Kabciański.

Walne Zgromadzenie Organizacji Społecznej Opieki nad Młodzieżą w Krakowie.

Założona przed rokiem Organizacja Opieki Społ. nad młodzieżą w Krakowie odbyła w dniu 18-go listopada w Starym Teatrze o godz. 6-tej wieczorem swoje pierwsze Walne Zgromadzenie. Członkowie napłynęli w olbrzymiej liczbie blisko 1000 osób, wypełniając po brzegi zarówno parter, jak i galerię teatru. Świadczyło to o dużym zainteresowaniu społeczeństwa organizacją, która postawiła sobie za zadanie propagowanie w społeczeństwie zdrowych haseł wychowawczych, połączanie współpracy społeczeństwa ze szkołą, zwalczanie destrukcyjnych wpływów na młodzież oraz podnoszenie wśród młodzieży szkolnej poziomu kultury i obyczajności.

Zebranie zagał wiceprezes Organizacji, p. Na-

czelnik Włodzimierz Gałęcki, oddając hołd pamięci śp. pierwszego prezesa Karola Huberta Ros-tworowskiego, kreśląc dzieje i dotychczasowe zdo-bycze Organizacji, która przyjęła się w społeczeń-stwie, nawiązała potrzebne kontakty, zdobyła bli-sko 2000 członków — słowem stworzyła sobie grunt pod nogami, na którym nowy Zarząd po tym okresie wstępnym będzie mógł rozwijać wła-ściwą działalność.

Aby spotęgować zainteresowanie Walnym Zgromadzeniem i nie ograniczyć się na nim do zwykłych czynności formalnych, utworzono try-bunę wolnych głosów w sprawach wychowawczo-młodzieżowych i uproszono o wygłoszenie na tej trybunie przemówień Pana Rektora U. J. prof. dr Lehra-Spławińskiego, b. przewodniczącego sejmowej Komisji Oświatowej prof. Pochmarskiego, znanego literata i felietonistę dr Zygmunta No-wakowskiego oraz powieściopisarza p. Kudlińskiego. Interesujące przemówienia były nagradzane aplauzem publiczności, po czym przystąpiono do sprawozdań, dyskusji nad sprawozdaniem i wy-borów.

Prezesem Organizacji został wybrany Rektor U. J. prof. Dr. Lehr-Spławiński.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

W ciągu listopada Kuratorium dokonało otwar-cia trzech nowych ognisk metodycznych, a mia-nowicie ogniska chemii przy VIII liceum i gimn. państw. w Krakowie pod kierownictwem prof. Babulskiego, ogniska j. niemieckiego przy I liceum i gimn. państw. w Krakowie pod kie-rownictwem prof. Rosego oraz zajęć praktycz-nych dla chłopców przy I liceum i gimnazjum im. Staszica w Sosnowcu pod kierownictwem prof. Sochackiego. We wszystkich trzech wypadkach otwarcia dokonał nacz. W. Gałęcki.

W dniu 5-go listopada odbyła się w Krako-wie uroczystość poświęcenia sztandaru gimnazjum żeńskiego T. S. L. im. Preisendanza, na której Kuratorium reprezentowali pp. nacz. Gałęcki oraz wiz. Komar.

P. Kurator Stypiński w dniach 16 i 17-go listopada wizytował gimnazja państwowe w Mielcu i Dębicy w towarzystwie wiz. Francica.

W dniu 9-go grudnia odbyło się w Zakopanem zebranie obywatelskie, mające za zadanie utworzenie na wzór Krakowa Organizacji Społecznej Opieki nad młodzieżą.

Nacz. Gałęcki poza szkołami swojego rejonu wizytował w ciągu listopada i grudnia gimnazja im. E. Plater w Sosnowcu, im. Łukasińskiego w Dąbrowie Górniczej, wszystkie w Rabce oraz uczestniczył we wspomnianym zebraniu obywatelskim w Zakopanem.

Oświata pozaszkolna.

W dniu 12 listopada br. odbyła się w Krakowie konferencja poświęcona sprawom organizacji i pracy w uniwersytetach powszechnych.

Konferencję utworzył w imieniu Kuratora Okręgu Szkolnego naczelnik Wydziału Szkolnictwa Średniego p. Włodzimierz Gałęcki, zwracając w zagajeniu uwagę na podstawowe problemy oświaty pozaszkolnej.

Jako goście obecni byli: wizytator ministerialny p. Feliks Popławski, z ramienia zaś Instytutu Oświaty Dorosłych w Warszawie p. Janina Karasiówna.

Konferencję zorganizowało Kuratorium, zapraszając na nią przyszłych kierowników i te osoby, które zamierzają zorganizować w bieżącym roku szkolnym uniwersytety powszechne.

Ponieważ zarówno pod względem założeń i pojmowania tej formy pracy oświatowej, jak i w sprawach organizacyjno-metodycznych można było zaobserwować w praktyce oświatowej wiele nieporozumień co do istoty samej pracy, — władze szkolne zdecydowały się zwołać specjalną jednodniową konferencję celem uzgodnienia pojęcia uniwersytetu powszechnego, metod pracy oraz konstrukcji programu.

Zagadnieniom tym poświęcone były referaty: „Zadania pracy oświatowej i zagadnienie programu uniwersytetu powszechnego” (kierownika Oddziału Oświaty Pozaszkolnej dra J. Korpały) oraz „Organizacja i metoda pracy w uniwersytecie powszechnym” (okręg. instruktora dra M. Siemieńskiego).

W referatach wskazano wyraźnie na istotne różnice zachodzące między uniwersytem powszechnym — pojętym jako placówka oświatowa o charakterze wybitnie intensywnym, wymagającym od uczestników samodzielności i bezpośredniego udziału w pracy — a innymi formami oddziaływania oświatowego.

W ten sposób pojęty uniwersytet powszechny ma zasadniczo inne zadania aniżeli np. uniwersytet niedzielny lub kurs dokształcający, nie mówiąc już o doraźnych wykładach i prelekcjach.

Do odmiennych zadań zmierza też odmiennymi metodami pracy, z czego wynikają równocześnie takie wskazania organizacyjne jak praca z niewielkim stosunkowo zespołem uczestników, grupująca się koło zaledwie kilku wybranych zagadnień itd.

Po referatach wypowiedzieli się obszernie na temat omówionych zagadnień uczestnicy konferencji, dyskutując o możliwościach i warunkach zakładania uniwersytetów powszechnych i pracy w nich w różnych środowiskach.

W dyskusji stwierdzono też zgodnie, że praca oświatowa tego typu, jakkolwiek zasadniczo możliwa i gdzieindziej, może być prowadzona przede wszystkim w miastach i miasteczkach posiadających szkołę średnią i zespół przygotowanych naukowo w zakresie poszczególnych zagadnień pracowników oświatowych, — jak również niezbędne pomoce naukowe i biblioteki.

Harcerstwo.

W październiku i listopadzie na konferencjach kierowników szkół powszechnych, organizowanych przez inspektoraty w miastach powiatowych przedstawił instruktor harcerstwa zagadnienie harcerstwa i jego roli na terenie szkoły powszechnej. Referat poparty był przykładami kilkunastu gier skautowych przeprowadzonych przez instruktora z młodzieżą harcerską tej szkoły, w której odbywała się konferencja. Instruktor harcerstwa wziął udział w 17 takich konferencjach.

W dniach 13—23 listopada odbył się w Ośrodku harcerskim w Górkach Wielkich k. Skoczowa kurs harcerski dla nauczycieli Chorągwi kieleckiej. Kurs miał program dla kierowników pracy wychowawczej w szkołach powszechnych. Kurs prowadził podharcemistrz Grobelny Stanisław. Wizytował kurs i wygłosił do uczestników referat pt. „Harcerstwo w szkole powszechnej” Dr. Władysław Szczygieł, instruktor.

Przewodniczącym Zarządu Okręgu Z. H. P. w Krakowie wybrał Zarząd w dniu 15 października Inż. Jana Majewskiego, prezesa Izby Rolniczej w Krakowie, dawnego skauta-legionistę, b. drużynowego III drużyny harcerskiej w gimnazjum im. J. Sobieskiego w Krakowie.

Komendę Chorągwi Harcerzy w Krakowie objął z dniem 1. X. 1938 harcemistrz Jan Bugajski.

Komunikaty.

Konkurs dramatyczny.

Komisja Teatru Szkolnego w Krakowie, istniejąca przy Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, ogłasza konkurs na utwór dramatyczny.

Warunki:

- 1) Utwór winien być oryginalny, dotąd niegrany i niedrukowany nawet we fragmentach, wypełniający czas normalnego przedstawienia teatralnego. Temat utworu i jego rodzaj (ko-

- medja, dramat, tragedia) dowolny.
- 2) Utwór ma być przeznaczony dla młodzieży Szkół Średnich w wieku od lat 15-18. Pożądane utwory o problematach przede wszystkim współczesnych, pobudzające młodzież do rozważań i pogłębiania poruszanych zagadnień.
 - 3) Utwory przepisane na maszynie (jednostronnie), zaopatrzone godłem autora, należy nadsyłać pod adresem: „Kuratorium Okręgu Szkolnego w Krakowie. Wydział Szkół Średnich — Konkurs dramatyczny”. Do utworu dołączyć należy zapieczętowaną kopertę, zaopatrzoną tym samym godłem a zawierającą nazwisko i adres autora.
 - 4) Termin nadsyłania utworów upływa dnia 1 czerwca 1939 r. W wypadkach wątpliwych rozstrzyga data stempla pocztowego.
 - 5) Przewiduje się dwie nagrody w łącznej wysokości zł. 3.000 (trzy tysiące). Ponadto przyznane będą wyróżnienia. Sądowi przysługuje prawo ustalenia wysokości nagród. Sztuki nagrodzone wejdą w repertuar przedstawień szkolnych w Teatrze Miejskim im. J. Słowackiego w Krakowie, ewentualnie także w innych teatrach, przy czym autor otrzymuje należną tantiemę.
 - 6) Imienny skład Sądu Konkursowego podany zostanie w osobnym zawiadomieniu. Należać

do niego będą: przedstawiciel Kuratorium Okr. Szk. Krakowskiego, Dyrekcji Teatru Miejskiego im. J. Słowackiego w Krakowie, sfer literackich i pedagogicznych.

Instrukcja dla samouków wiejskich.

Instytut Oświaty Dorosłych w Warszawie wydał ostatnio instrukcję dla samouków wiejskich, którzy ze względów praktyczno-życiowych pragnęliby zdobyć wykształcenie w zakresie szkoły powszechnej III. stopnia. Publikacja nosi tytuł: **OŚRODEK DOKSZTAŁCANIA DOROSŁYCH I MŁODOCIANYCH NA WSI**, program i metoda pracy w zakresie 5-7 klasy szkoły powszechnej, praca zbiorowa pod redakcją J. E. Baranowskiej, str. 230; skład główny w Instytucie Oświaty Dorosłych, Warszawa, ul. Reja 9, cena 2.50 zł., P.K.O. 2.128. **Treść:** cz. I. — ogólna: 1) Uczestnicy akcji dokształcania — **F. Popławski**. 2) Organizacja Ośrodka Dokształcania i 3) Praca nauczyciela i zespołu — **J. E. Baranowska**; cz. II — szczegółowa: 1) Język polski — opracowali **I. Borkowska-Nelkenowa** i **H. Staszewski**. — 2) Matematyka — opr. **H. Stattlerówna**. — 3) Historia — opr. **M. Puchalski**. — 4) Geografia — opr. **W. Richling-Kondracka**. — 5) Przyroda — opr. **J. Opieńska-Blauthowa**.

Centralna Biblioteka Nauczycielska

Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie

Biblioteka posiada około 38.000 tomów dzieł naukowych i prenumeruje 76 czasopism w języku polskim i obcych.

Wykupienie legitymacji (à 1 zł) uprawnia do bezpłatnego korzystania z Biblioteki i Czytelni czasopism C. B. N.

Prawo korzystania z Biblioteki przysługuje nauczycielstwu wszelkiego typu szkół państwowych, oraz urzędnikom Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Nauczyciele szkół prywatnych, oraz słuchacze kursów pedagogicznych wykupują legitymacje, uprawniające do korzystania z Biblioteki za przedłożeniem zaświadczenia swych dyrekcji.

Zamówione książki wysyła Biblioteka pocztą, po uzyskaniu gwarancji od dyrekcji, Inspektoratów, lub kierownictw szkół, że za ich zwrot biorą odpowiedzialność.

Biblioteka zaopatrzona jest w dzieła z wszystkich dziedzin wiedzy, jednak specjalnością jej są działy: pedagogiczny, czasopism, archiwum podręczników szkolnych, oraz oświaty pozaszkolnej.

O świeżo nabytych dziełach zawiadamia Biblioteka nauczycielstwo za pośrednictwem „Dziennika Urzędowego”.

WYPOŻYCZALNIA i CZYTEL尼亚

otwarte:

codziennie (z wyj. niedziel i świąt)

od godz. 9-30 — 13 i od 16 — 19.

Odbito w Zakładach Graficznych „STYL” w Krakowie, ul. Krupnicza 8. — Telef. 111-02